ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 58 (1695) | Пятніца, 20 ліпеня 1962 года | Цана 4 кап.

З ДАЛЁКІХ КРАЁЎ

У Дзяржаўным мастацкім музеі БССР адкрыта выстаўка работ беларускіх мастакоў, якія пабывалі за мяжой.

Карціны і эцюды, што прадстаўлены на выстаўцы, шырока расхінаюць перад намі свет: яны пераносяць нас у стэпы Манголіі і ў лонданскі Гайд-парк, на каналы Венецыі і ў кітайскія вёскі.

Больш чым у дзесяці краінах пабывалі за апошні час беларускія мастакі. Што яны ўбачылі там, што прывезлі з сабой, чым узбагацілі нашы ўражанні аб далёкіх землях?

...Выпалены сонцам мангольскі стэп, адзінокі вярблюд, юрта. Пасля зеляніны нашых вуліц карычневы ландшафт здаецца амаль ненатуральным, мёртвым. Але вось глядзіш на вырашаны ў той жа каляровай гаме здзіўляюча жывы партрэт мангольскай дзяркі, яшчэ на адзін партрэт і пачынаеш разумець: зусім адзначасова амаль засланіла перад народным мастаком БССР І. Ахрэмчыкам вялікага і цудоўнага свету. Мастак як бы бярэ нас за сабой, і разам з ім мы пачынаем любіць гэтую суровую скупасць далёкіх стэпаў, душэўную прыгажосць іх працаўнікоў.

...Другі край зямлі, другое неба, другія фарбы. Англія... Ёй прысвечана графічная серыя С. Геруса. Першыя ўражанні добраўпарадкаванага быту, мысціні і падкрэсленасці культуры змяняюцца ў работах графіка сур'ёзным роздумам, глыбокім аналізам.

Гайд-парк. Славутая буржуазная свабода слова ў яе ідэальным выглядзе: прамоўца і навакольны натоўп, але ў правым кутку раптам дзве шырокія спіны паліцэйскіх. Свабода слова — і паліцэйскія! «Красамоўней не скажаш»...

Другі аркуш — начное кафэ. П'яная весялосць... Але вось толькі фон для безнадзейнага твару, які ўставіўся ў пустату. Міма такога твару не пройдзеш раўнадушна.

Яшчэ адна работа. Маладая дзяўчына на выстаўцы сярод абстракцыяністычных «твораў». Ненавязлівая, але глыбокая паралель.

Убачыў Герус і іншую Англію. Яна на аркушах, якія паказваюць лонданскага рабочага асфальтоўшчыка Браўна, кветачніцу Крыстыну, студэнтку з Оксфарда. На баку гэтых людзей — простых прадстаўнікоў Англіі — і нашы сімпатыі.

Мастак А. Казлоўскі на працягу трох месяцаў падарожнічаў па Італіі і Францыі. На яго цікавых эцюдах мы бачым куткі Парыжа і Мілана, Рыма і Венецыі. Шкада толькі, што мастак захапіўся знешнімі часта жывапіснымі задачамі і ў яго работах амаль не адчуваеш сучаснага жыцця краін, якія ён наведаў.

На выстаўцы ёсць і беглыя накіды дарожных уражанняў ад турысцкіх паездак. Яны не могуць, зразумела, прэтэндаваць на шырокае абагульненне. Але і тут, калі ідзеш следам за зоркім позіркам майстра, можна ўбачыць шмат. Б. Малкін у Неапалі — «горадзе мільянераў» заўважыў жудасна зморныя рабочыя кварталы і перадаў іх з усёй панурасцю амаль чорных, насунутых адзін на другі дамоў, з белымі плямамі бялізны, якая развешана цераз вуліцы на вяроўках. Дух гісторыі адчуваецца ў грэчаскіх малюнках Ул. Стальмашонка. Запамінаюцца эцюды Р. Кудрэвіч, П. Крахалёва, Я. Красоўскага, скульптурныя работы С. Селіханава.

Выстаўка ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР арганізавана па ініцыятыве Беларускага таварыства культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

У нашы дні, калі такое вялікае значэнне ў барацьбе за мір набывае ўмацаванне культурных сувязей паміж народамі, работнікі мастацтва могуць зрабіць многае. У рэспубліцы ўжо стаў традыцыяй абмен выстаўкамі з замежнымі краінамі. У Мінску экспанаваліся творы выяўленчага мастацтва і мастацкая фатаграфія Кітая, Польшчы, Румыніі, Венгрыі, Італіі, Бельгіі. У сваю чаргу работы беларускіх мастакоў бачылі глядачы многіх краін. Цяперашняя выстаўка — своеасаблівая справаздача мастакоў рэспублікі аб сваіх непасрэдных уражаннях з паездак за мяжу. 30 работ прадстаўлена на ёй. Выстаўку варта наведаць.

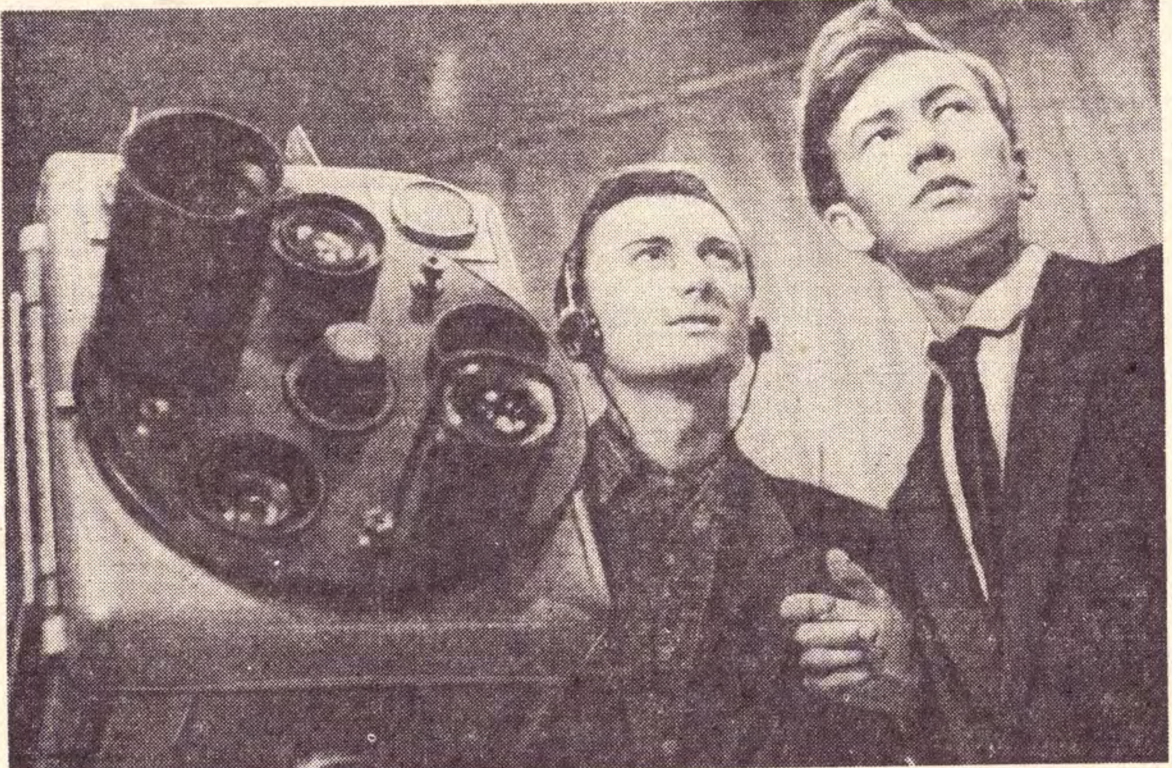
Н. ІВАНЕЦ.

У адной з залаў выстаўкі. Фота Ул. КРУКА.

У Брэсце, Брэсце — у слаўным месце...

Так пяецца ў песні аб слаўным горадзе на граніцы нашай Радзімы — горадзе амаль з тысячагадовай гісторыяй і ўсё ж маладым; горадзе, ратныя подзвігі якога прынеслі яму сусветную славу, і ўсё ж горадзе міру; горадзе-працаўніку і гасцінным гаспадары. Тысячы турыстаў з розных краін упершыню ступаюць тут на савецкую зямлю. Брэст першым сустракае і апошнім праводзіць іх. І, пакідаючы яго, людзі вязуць з сабой памяць аб ім і аб руінах Брэсцкай цытадэлі — сведках бяссмяротнага подзвігу савецкіх людзей у гады Айчыннай вайны, аб людзях міру, якія аднавілі свой горад, зрабілі яго яшчэ прыгажэйшым. Сёння Брэст — горад прамысловасці і будоўляў, горад, праз які праходзяць грузы амаль ва ўсе канцы свету. Але гэта і горад паркаў і алей, а галоўнае — горад цікавых, прыгожых, працавітых людзей.

Аб мінулым і сучасным Брэста, аб яго людзях будзе расказана ў вялікім альбоме, які рыхтуецца ў рэдакцыі выяўленчай прадукцыі Дзяржаўнага выдавецтва БССР. Ён будзе выдадзены на трох мовах — беларускай, рускай і англійскай. Але будзе ў ім і чацвёртая мова, зразумелая ўсім народам, — мова фотамастацтва. Амаль месяц правёў у Брэсце мастак-фатограф Станіслаў Ананка. Сотні кадраў зрабіў ён. У іх, як у кроплях вады, — рысы і грані жыцця горада. Але ў іх адчуваецца і не менш важнае — вострае вока мастака. Гэта не проста фатаграфіі, не проста кадры. Аб'ектыў Ананкі адлюстроўвае жыццё ў руху, у цікавых ракурсах, характэрных момантах. Таму аўтару ўдаецца ўлавіць характары, дынаміку душы сваіх герояў.

Вачыма фотамастака, — можна было б яшчэ так назваць гэты нарыс аб людзях Брэста.

«Гаворыць Брэст» — да гэтых прывычных слоў, якія кожную раніцу чуюцца з рэпрадуктара, цяпер прыбавіліся новыя: «Паказвае Брэст». Яны ўспыхваюць па вечарах на блакітных экранах тэлевізараў у кватэрах брастчан, і сцены кватэр быццам бы расшыраюцца, убіраючы ў сябе падзеі, якія адбываюцца за дзесяткі-сотні кіламетраў. Гэта таксама адна з адзнак жыцця сучаснага горада.

Брэсцкая тэлестудыя толькі пачынае сваю дзейнасць. Яна маладая, як маладыя і яе работнікі. Вось двое з іх—тэлеаператары Іосіф Пранько і Хведар Каляда. Зараз пачуецца каманда: «Увага, здымка!»—камеры ўключацца і экраны ўспыхнуць, ажывуць...

Не далёкі той час, калі Брэсцкі тэлецэнтр звяжа гледачоў не толькі са сваёй студыяй. У пагранічным горадзе загучаць перадачы дружбы з Мінска і Масквы, Варшавы і Берліна, што будуць рэтрансліравацца па лініі інтэрбачання, мачты якой падыходзяць ужо да Брэста з усходу і захаду.

ХОРУ 35 ГАДОЎ

Любяць песню ў нёманскай вёсцы Збляны. Хор гэтай вёскі сёлета адзначае сваё 35-годдзе. Яго заснаваў яшчэ ў часы панскай Польшчы збіральнік беларускіх народных песень, мясцовы жыхар Еўсцігней Якаўлевіч Каштан. З таго часу ў ім прымаюць удзел настаўнік А. Пакапушка, калгаснікі С. Шафарэвіч, Н. Мечнік, С. Лянцэвіч, М. Лянцэвіч.

Настаўнік Пакапушка перадаў любоў да песень сваім дзецям. Вера, Марыя, Уладзімір Пакапушкі — таксама актыўныя ўдзельнікі самадзейнасці. Разам з імі спяваюць маладыя даяркі Н. Васько, Г. Мацкала, свінарка Н. Лянцэвіч, звенявая Н. Барташэвіч.

Усяго ў хоры пяцьдзесят чалавек. Кіруе ім дачка заснавальніка калектыву, настаўніца Кацярына Еўсцігнееўна Лянцэвіч.

З натхненнем рыхтуюцца харысты да Дэкады самадзейнага мастацтва. Нядаўна яны развучылі новую песню кампазітара Калманоўскага «Ці хочуць рускія вайны?». У выкананні хору яна гучыць велічна, з уздымам.

У самадзейных спевакоў свая манера выканання, самабытны рэпертуар, свае арыгінальныя касцюмы.

І. ЛЕШАНЮК.

Лідскі раён.

У КАЛЕКТЫВАХ ЧЫГУНАЧНІКАЎ

У самадзейных калектывах Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў больш 600 чалавек. Яны настойліва рыхтуюцца да Дэкады самадзейнага мастацтва.

Не толькі ў Гомелі і Мінску, але і ў Маскве ведаюць народны ансамбль песні і танца, якім кіруе народны артыст БССР А. Рыбальчанка. Танцавальны калектыў ансамбля нядаўна прымаў удзел у канцэрце для дэлегатаў і гасцей Сусветнага кангрэса за ўсеагульнае раззбраенне і мір.

Ансамбль рыхтуе праграму, складзеную з двух аддзяленняў: «На крылах песні» і «Квітнее наша Беларусь».

Палац чыгуначнікаў нагадвае зараз велізарную рэпетыцыйную залу. Новыя нумары развучваюць ансамбль баяністаў, аркестр народных інструментаў, салісты, хор.

«Палажэнне аб Дэкадзе самадзейнага мастацтва» вывешана ва ўсіх пакоях, дзе ідуць рэпетыцыі. Падрыхтоўцы да Дэкады прысвечаны чарговы нумар насценгазеты «Культработнік».

І. ЗВЯГІН.

ДАРОГА Ў СВЕТ МУЗЫКІ

А. РАКАВА

МУЗЫКУ любяць усе. Цяжка знайсці чалавека, які не адчуваў бы асалоды, акунаючыся ў свет гукаў. Ці не таму многія бацькі клапоцяцца аб тым, каб навучыць сваё дзіця ігры на якім-небудзь інструменце?

Дзіцячая музычная школа. Тут дзеці за сем год атрымліваюць агульнае ўяўленне аб музыцы, асвойваюць першыя прамудрасці нотнай граматы, словам — робяць першы крок у свет сапраўднага мастацтва.

Сёлета я прысутнічала на выпускным вечары ў Мінскай музычнай школе № 1. 220 хлопчыкаў і дзяўчынак скончылі яе. Такой колькасці выпускнікоў гэтая школа, бадай, не мела за ўсе гады свайго існавання. Пасля сямігадовай вучобы хлопчыкі і дзяўчынкі ведаюць не толькі «Паланез» Агінскага або «Танец маленькіх лебедзяў» Чайкоўскага, але і самыя разнастайныя творы кампазітараў многіх эпох і творчых напрамкаў. Самыя лепшыя з іх абавязкова паступяць у музычныя вучылішчы, кансерваторыю і назаўсёды звяжуць свой лёс з музыкай.

Я добра ведаю яшчэ адну музычную школу, самы факт стварэння якой лішні раз гаворыць аб той увазе, якую аддаюць наш народ і партыя эстэтычнаму выхаванню падрастаючага пакалення. Гэта — Сенніцкая школа ў калгасе імя Гастэлы Мінскага раёна. Вучняў у ёй не так многа — усяго 150 чалавек. Але трэба бачыць, з якім энтузіязмам дзеці калгаснікаў з вёсак Сенніца, Калядзічы, Прылукі, Самахвалавічы, з калгаса імя Кірава, «Новы быт» ходзяць на музычныя заняткі і як даражаць яны гэтым.

Цікавая дэталь: амаль ва ўсіх сем'ях працаўнікоў сяла, дзеці якіх вучацца па класу фартэпіяна, дома ёсць інструмент, не гаворачы ўжо аб домрах, скрыпках, цымбалах, баянах, што ёсць у кожнага вучня. У наступным годзе калгасная музычная школа адзначыць дзесяць год з дня заснавання. Яе педагогі ганарацца тым, што дзевяць выпускнікоў з калгаса імя Гастэлы займаюцца цяпер у Мінскім музычным вучылішчы. З іх пяць — Люба Валькович, Зіна Лагацкая, Аляксандра Гарнашэвіч, Валя Шаўлюковіч, Тамара Голуб вучацца і адначасова ўжо самі працуюць педагогамі ў роднай школе, якая дала ім першую пуцёўку ў музычнае жыццё.

Але не толькі малыя маюць магчымасць вучыцца музыцы ў Сенніцкай школе. У лютым гэтага года тут адкрыліся вячэрняе і завочнае аддзяленні для дарослых. Педагогі школы на грамадскіх асновах рыхтуюць кіраўнікоў калгаснай самадзейнасці.

Я РАСКАЗАЛА аб дзвюх музычных школах. А ўсяго у рэспубліцы цяпер 110. Можна ганарыцца такой лічбай. Але ці часта мы задумваемся над тым, як працуюць гэтыя школы? Ці поўнасцю адпавядаюць яны свайму прызначэнню?

Знаёмячыся з чарговымі выпускамі музычных школ, даведваешся аб тым, што некаторыя вучні слаба засвоілі пройдзены матэрыял і ім выдаюцца пасведчанні аб заканчэнні школы з вялікімі нацяжкамі. У чым тут справа? Мабыць, у свой час на занятках настаўнікі занадта ліберальна ставіліся да сваіх юных выхаванцаў.

Я лічу (і мяне, напэўна, падтрымаюць многія), што непаспяваючых, слабых вучняў трэба проста адлічваць з музычных школ, а на іх месца падбіраць сапраўды здольных хлопчыкаў і дзяўчынак.

Перад музычнымі школамі стаіць рад нявырашаных да гэтага часу праблем. Перш за ўсё, музычныя вучылішчы рэспублікі яшчэ не могуць поўнасцю забяспечыць школы педагагічнымі кадрамі розных спецыяльнасцей. Таму заняткі ў школах, асабліва ў тых, што ў раённых цэнтрах, часта вядуць людзі малакваліфікаваныя, якія не валодаюць па-сапраўднаму інструментам. Тэхніцы ігры на фартэпіяна часам вучаць баяністы, а тэарэтычныя прадметы выкладаюць тыя, хто мала разбіраецца ў сальфеджыо і музычнай літаратуры.

Праблема педагагічных кадраў ускладняецца яшчэ і тым, што спецыялісты з адукацыяй, як правіла, маюць вельмі цьмянае ўяўленне аб методыцы выкладання. У вучылішчах і кансерваторыі на гэта чамусьці не звяртаюць увагі, хоць усім вядома, што большасць выхаванцаў сярэдніх і вышэйшых музычных навучальных устаноў потым становяцца педагогамі. І калі маладыя музыканты прыходзяць працаваць у школу, яны занадта доўга «ўваходзяць» у педагагічны працэс.

Вось тут і хочацца запытацца ў кіраўнікоў музычных вучылішчаў: чаму яны, уручыўшы дыпломы сваім выхаванцам, потым парываюць усякую сувязь з імі, не аказваюць маладым педагогам метадычнай дапамогі, не цікавяцца іх поспехамі па рабоце? Можна ж увесці правіла: нехай учарашнія выхавацелі-педагогі возьмуць над нагляд сваіх былых студэнтаў і дапамогуць ім стаць, як гаворыцца, на ногі.

У рэспубліцы адкрыта многа новых музычных школ, але ўмовы для іх нармальнай работы створаны не ўсюды. Уявіце сабе такую карціну: займаюцца маленькія баяністы; яны ўважліва слухаюць педагога, і раптам — маса людзей праходзіць прама праз клас.

Што гэта — некультурнасць дарослых, непавага да дзіцячай працы? Не. Проста клас, у якім вядуцца заняткі па баяну, знаходзіцца побач з клубнай кіназалай, і калі канчаецца чарговы сеанс, гледачы праходзяць праз гэтае памяшканне. Такую карціну можна наглядаць у музычнай школе, якая размешчана ў клубе Мінскага цагельнага завода № 2. У дадатак да гэтай «маленькай нязручнасці» за сцяной школьнага класа часта рэпеціруе клубны духавы аркестр, што таксама вельмі перашкаджае дзецям.

Я прывяла толькі адзін прыклад. Але ён тыповы для многіх музычных школ рэспублікі. Вельмі цесна ў маленькім фінскім доміку музычнай школы калгаса імя Гастэлы. З-за недахопу памяшканняў сёлета не будзе прыёму ў школах тонкасуконнага камбіната і Белпрамсавета ў Мінску. Часта намаганні педагогаў прападаюць амаль марна з-за недахопу інструментаў. У большасці школ адчуваецца вострая патрэба ў падручніках. Тыя ноты, што выдаюцца ў Маскве і іншых гарадах краіны, у магазіны рэспублікі паступаюць у вельмі невялікай колькасці, іх у нас проста немагчыма набыць. Нават тое, што ёсць, знайсці вельмі цяжка, бо музычныя аддзелы ў кніжных магазінах знаходзяцца ў вельмі дрэнным стане: нотная літаратура там звалена на паліцах без усякай сістэматызацыі.

У педагагічным рэпертуары надзвычай мала твораў беларускіх кампазітараў. Белдзяржвыдавецтва вельмі мала выпускае літаратуры для фартэпіяна, скрыпкі, віяланчэлі, амаль нічога не выдана для баяна, цымбал, домры. Беларускія выданні ранейшых год даўно разышліся, а новыя выходзяць тыражом усяго ў адну тысячу экземпляраў (параўнайце: навучэнцаў у школах рэспублікі больш дзесяці тысяч). Часта ў кніжных магазінах раённых цэнтраў нельга наогул знайсці твораў беларускай музыкі.

Дзеці адчуваюць неабходнасць не толькі ў нотнай літаратуры па спецыяльнасці, але і ў падручніках па тэарэтычных прадметах (сальфеджыо, музычная літаратура). Так, у Мінскай школе № 1 падручнікі па музычнай літаратуры маюць не больш 50 навучэнцаў з 1100. Беларускаму выдавецтву належала б заняцца перавыданнем падручнікаў па сальфеджыо і музычнай літаратуры, каб забяспечыць імі юных музыкантаў не толькі Мінска, але і іншых гарадоў рэспублікі, дзе гэтых падручнікаў у продажы зусім не бывае.

ДЗЕЦІ, якія наведваюць музычныя школы, нясуць двайную нагрузку ў параўнанні з тымі, хто вучыцца толькі ў агульнаадукацыйных школах. Здавалася б, агульнаадукацыйная школа павінна асабліва беражліва адносіцца да гэтых навучэнцаў. Што ж мы бачым на самай справе? Якія ўзаемаадносіны паміж музычнымі і агульнаадукацыйнымі школамі? Пакуль яны даволі нацягнутыя. І гэта засмучае.

Праўда, як правіла, выхаванцы музычных школ атрымліваюць расклад, які дазваляе ім спалучаць заняткі і тут і там. А вось пазапланавыя класныя мерапрыемствы звычайна прыходзяць у сутыкненне з заняткамі музыкай. Тут агульнаадукацыйная школа стаіць на пазіцыі — «ніякіх кампрамісаў». Фраза «ці ў нас, ці там», якую можна пачуць у радзе школ і, у прыватнасці, у Мінскай школе № 30, вельмі непрыемна рэжа слых, і ад яе трэба адмовіцца.

Ніхто не збіраецца адмаўляць неабходнасць набыцця працоўных звычак навучэнцамі. Гэтае пытанне настолькі яснае, што спрачацца аб ім не прыходзіцца. Аднак я ўпэўнена, што можна знайсці такі від працоўнага выхавання, які не зводзіў бы на нішто намаганні дзяцей, якія навучаюцца музыцы, і работу іх педагогаў.

У апошні час у агульнаадукацыйных школах пачалі арганізоўвацца музычныя гурткі і студыі. Гэта — своеасаблівае прамежкавае звяно паміж школамі абодвух профіляў. Як жа вядуцца справы тут?

Нядаўна мне давялося прысутнічаць на ўступных экзаменах у адной з музычных школ Мінска. Многае мяне проста засмуціла і расхвалявала. Перад экзаменацыйнай камісіяй прайшло нямала дзяцей, і асабліва цяжкае ўражанне рабілі якраз тыя, хто, як ім здавалася, ужо ўмелі іграць (яны да гэтага займаліся ў гуртках). Тут я ўявіла сабе, як вядзецца выкладанне ў гуртках, арганізаваных пры мінскіх школах №№ 64, 67, 49, 75, 65 і інш. Дзеці ігралі на баяне і на фартэпіяна, але што гэта была за ігра! Нерытмічная, недакладная, фальшывая. А галоўнае — поўная абыякавасць да таго, што ігралі юныя музыканты.

У музычных гуртках і студыях пры агульнаадукацыйных школах вучаць на фартэпіяна... часам баяністы або выканаўцы на духавых інструментах. Яны зусім не знаёмы з музычнай педагогікай, не маюць ніякіх ведаў па методыцы выкладання. Навучанне ў гуртках ідзе «акордным» спосабам — пабольш вучняў, паменш на кожнага з іх часу. Да таго ж у агульнаадукацыйных школах, як правіла, вельмі дрэнныя інструменты. Вось і атрымліваецца, што такая «сістэма» навучання калечыць здольных дзяцей і адбівае ў іх усякую цікавасць да музыкі, усякае захапленне ёю.

Хто павінен заняцца гэтым пытаннем, вельмі важным у сістэме шырокага музычнага выхавання нашых дзяцей?

Стварэнне метадычнага цэнтра, які кіраваў бы дзейнасцю педагогаў музычных гурткоў і студый, аказваў бы ім дапамогу ў пытаннях методыкі выкладання і вучэбных праграм, — пытанне даўно наспелае, яно патрабуе свайго вырашэння.

МУЗЫЧНЫЯ школы штогод канчае вялікая колькасць дзяцей. Нязначная частка іх паступае ў вучылішчы і ў Мінскую музычную школу-адзінаццацігодку. Астатнія выпускнікі, пазбаўленыя гэтай магчымасці, але жадаючыя прадоўжыць сваё жыццё ў музыцы, маглі б з поспехам быць выкарыстаны ў высакароднай справе музычнай педагогікі. Адкрыццё трохгадовых курсаў для выпускнікоў музычных школ, дзе яны здолелі б набыць веды, неабходныя для выкладання спеваў і музыкі ў агульнаадукацыйных школах, у дзіцячых садах, — з'явілася адной з крыніц выхавання музычна-педагагічных кадраў.

А школа-адзінаццацігодка агульнаадукацыйнага тыпу з музычна-педагагічным ухілам? Такая школа, дзе займаліся б дзеці, якія валодаюць музычнымі здольнасцямі, адыграла б напэўна не меншую ролю, чым школа, дзе політэхнічнае навучанне ідзе па лініі авалодання стэнаграфіяй або машынапісам. Хіба выпускнікі такой школы не здолелі б пасля атрымання атэстата сталасці быць выкладчыкамі музыкі і спеваў?

Пытанні музычнага выхавання моладзі стаяць на парадку дня. Яны патрабуюць неадкладнага вырашэння.

ДРУГАЯ ПРАФЕСІЯ

Жыве ў вёсцы інтэлігент

Шэсць год назад, пасля заканчэння Маскоўскай сельскагаспадарчай акадэміі імя Ціміразева, у Беларусь, у калгас «Рассвет», былі накіраваны два маладыя аграномы — муж і жонка Іван Ільіч і Аляксандра Паўлаўна Цюркіны. Яго прызначылі садаводам, а ёй даручылі займацца гароднінай гаспадаркай.

Ганарыліся маладыя спецыялісты тым, што яны пачалі свой працоўны шлях у праслаўленым калгасе «Рассвет». Яны з душой узяліся за працу, актыўна ўключыліся ў грамадскую работу.

Хутка партыйная арганізацыя калгаса зацвердзіла маладога спецыяліста Івана Цюркіна грамадскім рэдактарам калгаснай шматтыражкі, якая пачала выходзіць у «Рассвеце».

Іван Ільіч ездзіў у раённую рэдакцыю, знаёміўся з практыкай літаратурнай праўкі матэрыялаў і вёрсткі газеты. Вечарамі сядзеў над кнігамі аб вопыце журналісцкай работы. Шматтыражцы патрэбны былі фота. Цюркін набыў фотаапарат і хутка ў газеце пачалі друкавацца яго здымкі. Так у агранома Цюркіна з'явілася другая прафесія, таксама вельмі патрэбная калгасу.

Івана Ільіча Цюркіна—агранома, лектара, журналіста — калгаснікі палюбілі. Праз тры гады выбралі яго намеснікам старшыні калгаса.

Многа спраў у намесніка старшыні такой вялікай гаспадаркі, як калгас «Рассвет». У чатыры гадзіны раніцы Іван Ільіч ужо на нагах, а дадому вяртаецца позна. Яму пайшлі насустрач: крыху «разгрузілі» ад грамадскай работы. Цяпер шматтыражную газету рэдагуе другі таварыш. Але па-ранейшаму любіць сваю газету Цюркін і дружба з ёю працягваецца па сённяшні дзень: ён піша ў газету артыкулы, карэспандэнцыі.

Знайшла для сябе грамадскі занятак і Аляксандра Паўлаўна Цюркіна. Мышкавіцкую школу заслужана называюць кузняй калгасных кадраў. За апошнія два гады яна падрыхтавала «Рассвету» нямала добрых жывёлаводаў, механізатараў. Аляксандра Паўлаўна праводзіць са старшакласнікамі заняткі па асновах сельскагаспадарчай вытворчасці.

Калі ўжо зайшла гаворка пра Мышкавіцкую школу, варта расказаць пра яе завуча Міхаіла Міхайлавіча Ярчака. Гэты энергічны, невысокага росту чалавек карыстаецца ў рассветаўцаў вялікім аўтарытэтам. Ён — пачынальнік многіх добрых спраў.

Калгас набывае многа новай тэхнікі, яму патрэбны вадзіцелі аўтамашын, механізатары. Па ініцыятыве Міхаіла Міхайлавіча пры школе былі створаны гурткі па вывучэнню аўтасправы і сельскагаспадарчай тэхнікі. Пазней гурткі былі пераўтвораны ў спецыяльныя групы, у якіх рыхтавалі вадзіцеляў аўтамашын і трактарыстаў.

Многа гасцей наведвае калгас «Рассвет». Прыязджаюць з розных рэспублік нашай краіны, прыязджаюць з-за мяжы. А чаму б не стварыць у Мышкавічах калгасны музей? Міхаіл Ярчак загарэўся гэтай ідэяй, а ў яго такі характар — калі ўзяўся за справу, абавязкова давядзе яе да канца. Энтузіясту памаглі вучні, калгасныя камсамольцы, і музей быў створаны.

— Трэба палепшыць атэістычную прапаганду ў калгасе,—такую думку аднойчы выказалі камуністы калгаса на партыйным сходзе.

Гэтую справу даручылі Міхаілу Міхайлавічу. Завуч сабраў настаўнікаў, з якімі распрацаваў план правядзення антырэлігійных вечароў. Хапіла работы ўсім. Фізікі і хімікі рыхтавалі вопыты, якія выкрываюць царкоўныя «цуды», гісторыкі расказвалі аб рэакцыйнай сутнасці рэлігіі, а літаратары ў гуртках мастацкай самадзейнасці рэпеціравалі да гэтых вечароў канцэрты на антырэлігійныя тэмы. Вечары праходзілі надзвычай цікава. Калгаснікі іх ахвотна наведвалі.

Міхаіл Ярчак не толькі арганізатар цікавых антырэлігійных вечароў. Ён кіруе Мышкавіцкім аддзяленнем Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў.

Калгас «Рассвет» — багатая, высока развітая гаспадарка, і людзі тут славяцца сваёй працавітасцю. А вось у асобных дамах і дварах калгаснікі яшчэ не клапоцяцца аб культуры, чысціні. Міхаіл Міхайлавіч прапанаваў правесці грамадскі конкурс на лепшы сельскі двор. 10 чэрвеня ў калгаснай шматтыражнай газеце ён выступіў з артыкулам «Культура вёскі залежыць ад кожнага». Артыкул выклікаў шмат размоў у калгаснікаў.

Працуе ў арцелі «Рассвет» малады ветфельчар Віктар Падабед. Усяго тры месяцы, як ён у калгасе. Але за гэты час паказаў сябе добрым актывістам.

У калгасе быў аб'яўлены паход за культуру вытворчасці. Пасля работы жывёлаводы пабялілі жывёлагадоўчыя памяшканні. Маладому ветфельчару даручылі выпуск насценнай газеты. Як спецыяліст ён часта выступае з лекцыямі, праводзіць цікавыя гутаркі. Пры актыўным удзеле камсамольцаў быў праведзены цікавы тэматычны вечар адпачынку калгаснікаў.

— Мы, маладыя спецыялісты, працуем на самым важным і самым адказным участку, — гаворыць Віктар Падабед. — Сельскі інтэлігент павінен не толькі паспяхова выконваць свае службовыя абавязкі, але і актыўна ўдзельнічаць у грамадскім жыцці вёскі.

Сельская інтэлігенцыя, якая жыве і працуе ў калгасе «Рассвет», на справе паказвае, якім павінен быць спецыяліст у нашы дні.

М. БЯРЭЗІНСКІ, М. ЧАПЁЛКІН.

Кіраўскі раён.

У Брэсце, Брэсце...

Новыя прадпрыемствы і новыя жылыя дамы, кварталы і мікрараёны, новыя магазіны і кафэ мяняюць аблічча старажытнага горада. Там, дзе ўчора туліліся драўляныя будынкі, сёння вырастаюць сучасныя зборныя дамы з жалезабетону, каменны брук пакрывае гладзь асфальту.

Але жывяце вы на першым ці пятым паверсе — ля вашых вокнаў заўсёды шумяць лісце. Зеляніна, бадай, адна з самых яркіх асаблівасцей у абліччы Брэста. Тут кожная вуліца — алея, кожны кавалачак зямлі пакрыты дываном газонаў і кветнікаў. Ён увесь патанае ў зеляніне, яе захоўваюць, берагуць. І новы комплекс забудовы па ўзбярэжжы ракі Мухавец, над макетам якога схіліўся галоўны архітэктар Брэста, нядаўны выпускнік Беларускага політэхнічнага інстытута Анатоль Гарбачоў, будзе не толькі прыгажэйшым сучасным куткам горада, але і самым зялёным.

МЕСЯЦ У КАЛІНІНГРАДЗЕ

У чэрвені Беларускі драматычны тэатр імя Я. Коласа гастраліраваў у Калінінградзе. Гастролі заўсёды хвалююць наш творчы калектыў. І гэта зразумела: за кароткі тэрмін сотні новых гледачоў знаёмяцца з найбольш значнымі тэатральнымі дасягненнямі калектыву за апошнія гады. Але асабліва ўзмацняецца творчае хваляванне тады, калі мастацкі калектыў выступае ў горадзе, дзе ён ужо бываў раней. Калінінградцы добра ведаюць работы коласаўскага тэатра ранейшых год, паспелі палюбіць артыстаў у іх лепшых ролях, яны могуць параўноўваць мінулае з сучасным. А атрымаць заслужанае прызнанне аказваецца заўсёды цяжэй, чым набыць сімпатыі ўпершыню.

Вось чаму паведамленні з Калінінграда аб тым, што білеты на першыя нашы спектаклі ўжо раскуплены, ўзрадавалі трупу і выклікалі трывогу. Бо гэта была даніна калінінградцаў поспехам мінулых год, гэта азначала, што ад тэатра імя Я. Коласа чакаюць ужо загадзя добрых (лепшых, чым раней!) спектакляў.

І вось доўгачаканы дзень адкрыцця гастроляў надышоў. Цудоўная зала новага драматычнага тэатра запоўнена. Незвычайна цёпла і сардэчна вітаюць нас прадстаўнікі грамадскасці горада і сотні гледачоў.

Адкрываецца заслона і ў блакітным паўзмроку сцэны ўзнікае серабрыстая вокладка кнігі І. Шамякіна «Крыніцы». Цішыня залы парушаецца першымі апладысментамі. Гэта — прызнанне работы галоўнага мастака тэатра заслужанага дзеяча мастацтва БССР Я. Нікалаева. Чым далей, тым больш рэзкі кантраст паміж цішынёй у кульмінацыйныя моманты дзеяння і жывой рэакцыяй усёй залы ў хвіліны разрадкі. І наша трывога пастунова знікае, пакідаючы месца незвычайнаму ўздыму. Кантакт устаноўлены!

Гэтае каштоўнае пачуццё поўнага ўзаемаразумення, узаемадзеяння акцёра з гледачом захавалася да канца гастроляў амаль на ўсіх спектаклях. І калі дадаць, што за дзесяць дзён наперад білеты на спектаклі коласаўцаў дастаць было ўжо немагчыма і ўсе спектаклі прайшлі пры перапоўненай зале, дык ясна, што поспех гастроляў відавочны.

Менш, чым за месяц, спектаклі наведала пяцьдзесят тысяч гледачоў. Тэатр паказаў 57 спектакляў, з іх 25 — на сцэнах дамоў культуры і клубаў у раёнах вобласці. У Калінінград з навакольных вёсак прыязджалі калгаснікі, з караблёў, якія накіроўваліся да Калінінградскага порта, былі атрыманы радыёграмы з просьбай пакінуць білеты для маракоў, буйнейшыя прадпрыемствы наладжвалі калектыўныя паходы ў тэатр. Акрамя гэтага былі наладжаны творчыя сустрэчы. Адна з іх адбылася з маракамі Чырванасцяжнага Балтыйскага флоту, другая — з рабочымі.

За спектаклі ў гарнізонным марскоў тэатр атрымаў падзяку камандуючага Балтыйскім флотам. Абком партыі ўручыў тэатру ганаровы адрас з падзякай за добрыя спектаклі і запрашэннем на гастролі ў будучым.

Гастролі тэатра адзначыла і гарадская прэса. Газета «Калінінградская праўда» апублікавала артыкул Л. Маркава «Трэцяя сустрэча», прысвечаны нашым спектаклям. Шмат цёплых слоў сказана ў ім у адрас нашых артыстаў. Адзначан поспех спектакляў «Крыніцы», «Лявоніха», «Адзін год». Але аўтар артыкула справядліва папракае тэатр за неразборлівасць у астатняй частцы рэпертуару. Адзначаючы, што ў мінулыя гастролі тэатр паказаў спектаклі вялікай думкі і сілы: «Такое каханне» Когоута, «Людзі і д'яблы» Крапівы, «Тайфун» Цао Юя і г. д., ён піша:

«Цяпер жа на гастрольных афішах нашых гасцей пераважаюць «Сяржант міліцыі» — слабая, беззаданомная, прымітыўная п'еса, «Выгнанне блудніцы» з яе спрашчэннем вельмі значнай маральна-этычнай праблемы, саладжавая меладрама «Юстына».

Гэты папрок — сур'ёзнае папярэджанне нам.

Завяршыўшы свае выступленні перад калінінградцамі, наш калектыў перадаў эстафету Беларускаму опернаму тэатру.

І. НАГАЎКІН,
артыст Тэатра імя Я. Коласа.

ДОМ НА АБОЧЫНЕ

Ул. НЯФЁД

— Без мінулага не бывае будучыні. Трэба ж ведаць, што пакідаць на гэтым беразе, што браць з сабой на той.

Гэта словы аднаго з персанажаў п'есы П. Васілеўскага «Дзіўны дом», якую паказаў мінчанам Брэсцкі тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі. У гэтых словах, бадай што, выказана асноўнае, пра што спрачаюцца героі спектакля.

Спектакль выклікаў шмат супярэчлівых меркаванняў. І гэта не выпадкова, бо п'еса і яе пастаноўка, побач з многім добрым і цікавым, маюць у сабе нямала спрэчнага, супярэчлівага.

Падзеі адбываюцца ва ўласным доме адстаўнога генерала Васіля Іванавіча Рычагова. З ім жывуць яго дарослыя дзеці: Каця з мужам Аляксеем, Валодзя, хатняя работніца Вара і... маладая жонка генерала, аднагодка яго дзяцей — Віка. Першая жонка генерала бясследна знікла. Адносіны паміж членамі сям'і вельмі напружаныя. Віка — тыповая мяшчанка і прыстасаванка, і гэта яна нават не лічыць патрэбным хаваць ад навакольных.

Валодзя з пагардай адносіцца да Вікі і рашуча (часта ўголас) асуджае новы шлюб бацькі. Да бацькі ў яго ёсць і іншыя прэтэнзіі. Нават такую з'яву, як культ асобы, ён неяк непазбежна звязвае з мінулым свайго бацькі. Для яго бацька — гэта адзін з тых, хто па сваёй волі ці не па сваёй быў прыхільнікам культу. Адным словам, Валодзя хоча разабрацца ў мінулым, каб свядома і асэнсавана жыць у сучасным. І пакуль гэта яму не ўдаецца да канца, ён не знаходзіць сабе спакою, дапускае знарок недарэчныя ўчынкі, якія павінны паказваць яго пратэст.

Зусім іншы характар у Каці. Яна — чалавек мяккі, чулы, гатовы на любую ахвяру дзеля спакою ў доме. Але сама Каця няшчасная. Яна выйшла замуж за Аляксея, які да гэтага вельмі кахаў Віку і, магчыма, нават ажаніўся з Кацяй, каб быць з Вікай побач, у адным доме. Хоць мінуў ужо год, Аляксей не можа пазбавіцца ўзрушання, выкліканага здрадай Вікі, у яго ў душы нешта надламалася, ён не можа працаваць і п'янствуе.

Як бы развіваліся падзеі, якім быў бы лёс кожнага з гэтых герояў, цяжка сказаць. Але раптам з'яўляецца першая жонка Рычагова — Алена Мікалаеўна. Аказваецца, яна выконвала важнае заданне, а Рычагоў не ведаў аб гэтым. Ды яго як эгаіста асабліва і не хвалявала гэтая невядомасць. Алена Мікалаеўна з'явілася ў дом, каб забраць сваіх дзяцей, выратаваць іх ад дрэннага ўплыву бацькі і новай яго жонкі, дапамагчы ім знайсці сваю дарогу ў жыццё. І яна дабіваецца свайго.

З бязрадаснымі думкамі, спустошаны, без надзеі на будучае застаецца ў вялікім доме адзінокі генерал і яго жонка Віка, для якой ён, хоць і стары, амаль ненавісны, але затое выгадны муж.

Аўтар закранае праблемы маралі нашых савецкіх людзей. П'еса накіравана супраць усяго таго, што перашкаджае яшчэ зрабіць наша жыццё больш здаровым, чыстым, прыгожым. У ёй ёсць нямала цікава напісаных драматычных сцэн, якія даюць добрыя сцэнічныя магчымасці для выяўлення духоўнага аблічча герояў. Мы даволі добра ўяўляем сабе генерала Рычагова ў мінулым і таму можам лёгка растлумачыць яго сённяшнія ўчынкі. Цікавы вобраз Каці. Для яе ўвесь свет зліўся ў адным — у самаахвярным каханні да свайго мужа Аляксея, які, аднак, не варты яе кахання. Многа ўжо вынесла і выцерпела Каця ад мужа, але яна гатова перажыць яшчэ столькі ж, а то і больш, абы дабіцца свайго, дапамагчы Аляксею стаць чалавекам. Сакавітымі фарбамі напісаны вобраз маці Аляксея, калгасніцы Аўдоцці, якая вызначаецца прастатой, яснасцю мыслення, працавітасцю, кемлівасцю.

Ёсць у п'есе і другая група дзеючых асоб, выпісаных без належнай матывіроўкі асобных учынкаў, без іх псіхалагічнага і сэнсавага апраўдання. Гэтыя героі часам паводзяць сябе, не ў адпаведнасці з сваімі біяграфіямі, а так, як таго хочацца аўтару. У выніку парушаецца жыццёвая праўда. Размова ідзе аб вобразах Аляксея, Вікі і, часткова, Валодзі.

Што адбылося з Аляксеем? Ён моцна кахаў дзяўчыну Віку, якая праменяла яго на старога генерала дзеля мяшчанскага дабрабыту. Ці разумее цяпер Аляксей сапраўднае аблічча Вікі? Так. І тым не менш у яго душы яшчэ засталіся каханне і крыўда... Аднак на каго крыўда? На Віку? На генерала? Гэта было б лагічна і зразумела. Але Аляксей, вясковы хлопец, выхадзец з простай сям'і, чалавек з вышэйшай адукацыяй, а галоўнае — разумны чалавек, як яго ўвесь час рэкамендуе аўтар, пакрыўдзіўся... на ўвесь свет, стаў гэткім мізантропам. Сваю крыўду ён спрабуе патапіць у віне і адводзіць душу блазнаваннем. Увесь гнеў, сабраны за год, ён накіроўвае супраць добрых савецкіх людзей, іранізуе над ідэямі, якія яны адстойваюць.

Давайце паглядзім, як Аляксей паводзіць сябе. Гэта асабліва ярка відаць у сцэне дыялогу Аляксея з Мікалаем Лобавым, кіраўніком брыгады камуністычнай працы, які выступае ў п'есе носьбітам поглядаў перадавой савецкай моладзі. Мікалай па-таварыску папракнуў Аляксея за захапленне віном. Аляксей у адказ на гэта налівае чарку і са словамі: «Ну, будзь здароў, светлая асоба нашага часу!» — выпівае. Мікалай, сцярпеўшы гэты выбрык, назваў Аляксея «хлопцам башкавітым» і зноў папракнуў: «Відаць, выгадна блазнам прыкідвацца?» Аляксей на гэта адказвае: «Ага. Верны сродак ад націску нашага перадавога грамадства на асобу». І тут жа Аляксей выкладае сваю філасофію. Ён, маўляў, не адзінокі. Такіх, як ён — многа. Прынамсі, на кожныя паўмільёна — дзесяць тысяч. Таму жыць можна. Мікалай запрашае Аляксея пайсці працаваць у яго брыгаду. Але Аляксей парыруе: «Узрушаны вашымі клопатамі. Але разумееш... Я яшчэ не выспеў для такога гераічнага жыцця». Страціўшы цярпенне, Мікалай заяўляе, што хутка з Аляксеем і падобнымі да яго перастануць цацкацца. Але Аляксей гатовы і да гэтага: «Ясна. Знаёмы лозунг. І чаго бавіш? Да сценкі нас, галубкоў, і кроч сабе далей. Эх ты, перадавая асоба».

Дапусцім, што ўсё гэта Аляксей гаворыць наперакор таму, што думае на самай справе, што гэтыя яго адказы — своеасаблівая маска, пад якой хаваюцца сапраўдныя парывы яго душы. Але перад кім ён гэта робіць? Перад генералам, ускосна вінаватым у яго драме? Або перад Вікай і да яе падобнымі людзьмі? Таксама не. Аказваецца, зусім не па адрасу звяртаецца Аляксей. Ды яшчэ як звяртаецца. З яго пасмяялася закаранелая мяшчанка, а ён стаў у позу чалавека, пакрыўджанага ледзь не Савецкай уладай. У яго, ці бачыце, такая тонкая душа, што ні Мікалаю, ні жонцы Каці, ні маці Аўдоцці яе не зразумець.

У псіхалагічнай эвалюцыі вобраза Аляксея «вынік» ніяк не стасуецца да прычыны. Вось чаму ўсе разважанні героя аб яго крыўдзе, аб неразуменні яго душы не могуць прымацца ўсур'ёз.

Ёсць нелагічнасці і ў лёсе Вікі.

Што штурхнула Віку на шлях паразітычнага, драпежніцкага жыцця? У п'есе ёсць адна - адзіная спроба растлумачыць гэта. Аказваецца, Віка вучылася ў тэатральным інстытуце і яе адтуль выгналі за «прафнепрыгоднасць», якая выявілася ў тым, што яна не адгукнулася на дамаганні «кіраўніка курса — нягеглага, слюнявага старога». Але дазвольце, гэты ж учынак можа характарызаваць Віку толькі з добрага боку. А што ж далей? У чым прычына яе падзення? Аказваецца, як гаворыць Віка: «Цяпер мода такая. А я стараюся не адставаць ад моды». Вось і ўсё тлумачэнне. Іншага ў п'есе няма. Тады нашто драматургу спатрэбілася гісторыя з тэатральным інстытутам? Ствараецца адчуванне, што яму не было куды падзець невысокай якасці жарт, і аўтар прыстасаваў яго да лёсу Вікі.

Між іншым, для гэтых і некаторых іншых вобразаў п'есы характэрная неканкрэтнасць, якая якраз і выяўляецца ў неадпаведнасці ўнутранага свету героя да яго слоў, у выказванні ім думак, якія да яго, уласна кажучы, не маюць ніякага дачынення.

Падобнае здараецца і з вобразам Валодзі. Хлопец шукае свайго шляху ў жыцці, ён кідаецца, дапытваецца, прыслухоўваецца да ўсяго і стараецца сам аддзяліць сапраўднае ад фальшывага, добрае ад дрэннага. І раптам з вуснаў гэтага ўвогуле добрага і сімпатычнага хлопца мы чуем словы: «Я ненавіджу лекцыі членаў таварыства па пашырэнню непатрэбных ведаў». Гэта гаворыць ужо не Валодзя, а нейкі мяшчанскі буркун і чыстаплюй. І яшчэ. Валодзя пакахаў простую, сціплую дзяўчыну Вару. Але Вара строгая. Таксама кахаючы Валодзю, яна думае пра шлюб. Валодзю ж гэта не задавальняе. А чаму? Аказваецца, законны шлюб для яго — «нуда зялёная». Ад шлюбу «адразу ж дзеці пойдуць. Кожны год па аднаму. Ва ўраджайны — па двое. А пастараецца — і па трое! Такія свядомыя на ўсё здольныя». І гэта гаворыць аб каханай дзяўчыне Валодзя, удумлівы (як яго лічыць аўтар) хлопец!

Цяпер яшчэ пра адзін вобраз. Як ні дзіўна, але самым вялікім няўдачнікам у п'есе аказаўся іменна Мікалай Лобаў, чалавек, які прытрымліваецца правільных, здаровых жыццёвых прынцыпаў, аб якім толькі і гавораць, што ён перадавік, што на яго трэба раўняцца і г. д. Сапраўды, ва ўсіх маладых людзей у п'есе, напрыклад, лірычны канфлікт вырашаецца паспяхова — хатняя работніца Вара сыходзіцца з генеральскім сынам Валодзем, а Каця, урэшце, дабіваецца свайго — забірае Аляксея з «дзіўнага» дома ў працоўнае жыццё. І толькі Мікалай застаецца з непадзеленым каханнем да Вары. Мікалаю не шанцуе не толькі ў каханні, але і ў вучобе. Валодзя вынаходзіць нешта на заводзе, Вара атрымлівае добрыя адзнакі ў вячэрняй школе, а Мікалай там жа — двойкі. Апрача таго, на Мікалая яшчэ і ўсе шышкі валяцца: кожны ў гэтым доме наровіць пасмяяцца з яго. І больш за ўсё гэта робяць Валодзя, Аляксей і Віка. А Вара так і заявіла яму: «Нічога такога асаблівага я не заўважыла ў табе, каб пакахаць».

Аўтар, напэўна, вырашыў адысці ад абрыдлай літаратурнай схемы, згодна якой перадавы чалавек нашага грамадства абавязкова прытарна «чысценькі» і «правільны» ва ўсіх адносінах, рашыў зрабіць нешта «навыварат». А вобраз атрымаўся нежывы. Да таго ж ён у п'есе лішні. Лобаў нічога не робіць, ні на каго не ўплывае, а толькі прысутнічае. Ён не ўведзены ў сюжэт. Выкраслі яго з п'есы — нічога ад гэтага не зменіцца.

Хацелася б параіць аўтару быць асцеражнейшым у выбары жартаў і асобных выразаў, не спускацца да прымітыву. Мы ўжо ўспаміналі аб недарэчным «жарце», укладзеным у вусны Вікі ў сувязі з вучобай у інстытуце. А вось другі, — Валодзя, які ненавідзіць Віку, у спрэчках, не знаходзячы слоў, груба кідае ёй: «А ідзі ты...» І Віка адказвае на гэта: «Са здавальненнем!» Няўжо аўтар думае, што падобная вольнасць можа ўпрыгожыць яго твор?

Рэжысёр Г. Волкаў і калектыў выканаўцаў узялі на сябе нялёгкую задачу, бо п'еса, папершае, патрабуе глыбокага псіхалагічнага прачытання, а па-другое, сур'ёзнага, творчага ўмяшання пастановачнага калектыву.

У цэлым спектакль глядзіцца з цікавасцю. Бадай, галоўная вартасць яго ў тым, што ён паказвае людзей у росце, у пераадоленні перажыткаў і цяжкасцей, што сустракаюцца на жыццёвым шляху. Тым самым спектакль усяляе веру ў сэрцы людзей: як бы табе ні было цяжка — не здавайся, змагайся, слухай народ і ты знойдзеш сябе, сваё месца ў жыцці.

П'еса дала магчымасць большасці выканаўцаў стварыць своеасаблівыя, псіхалагічна жывыя характары. Возьмем, напрыклад, вобраз генерала. Акцёр А. Логінаў глыбока зразумеў характар гэтага чалавека. Ён зжыўся з ім і паказаў нам яго ва ўсёй паўнаце. Мы выразна ўяўляем сабе яго не толькі ў чатырох сценах гэтага дома, без патрэбы абстаўленага багатай мэбляй, што, між іншым, пераканаўча падкрэсліў мастак спектакля, але і ў тыя гады, калі ён быў у страі. Знойдзеная сцэнічная дэталь з адной папулярнай песняй перадваенных часоў адразу выдатна характарызуе яго як чалавека, які далёка яшчэ не пазбавіўся дурной спадчыны культу асобы. Акцёр часам карыстаецца сатырычнымі прыёмамі, і гэта дапамагае яму да канца, з усіх бакоў раскрыць вобраз.

Бадай адным з найбольш павучальных для маладзёжнага гледача з'яўляецца вобраз Валодзі ў выкананні В. Грышына. Акцёр намаляваў маладога чалавека, часам неўраўнаважанага, які пастаянна шукае самастойных рашэнняў жыццёвых праблем і рашуча ідзе на разрыў з «дзіўным» домам, каб самому будаваць сваё жыццё.

Дзякуючы майстэрству акцёра Б. Уксусава вобраз Аляксея стаў у спектаклі адным з найбольш яркіх. Але тыя нелагічнасці ў ролі, аб якіх мы гаварылі вышэй, немінуча даюць сябе адчуць і ў спектаклі. Тут, бадай, можа выратаваць толькі ўмяшанне ў тэкст п'есы.

Па-камедыйнаму ярка, смела іграе актрыса Л. Зельцына ролю Вікі.

Перад выканаўцай ролі Каці, актрысай Р. Барзавай, стаяла задача паказаць сваю гераіню гатовай на любую ахвяру дзеля любімага, няхай нават заганнага чалавека, і разам з тым захаваць пачуццё годнасці. Думаецца, што актрыса паспяхова справілася з гэтай задачай.

У цяжкім становішчы апынуўся акцёр Ул. Кулішоў (Мікалай). Мы ўжо гаварылі пра недарэчнасці, у якія трапляе яго герой па волі аўтара. Што можна параіць тут? Відаць, Мікалая трэба іграць не толькі выканаўцу — Ул. Кулішаву, але і ўсім, хто ўваходзіць з ім у зносіны.

Традыцыйная, але па-свойму пераканаўчая ў спектаклі калгасніца Аўдоцця (арт. Т. Заранок). Пранікнёна гучаць яе словы аб любві да свайго роднага кутка, дзе яна пражыла ўсё жыццё ў працы на карысць народа.

Актрыса А. Качаткова ў ролі Алены Мікалаеўны ў меру тактычная, сціплая, трымаецца з годнасцю, гаворыць выразна, ведае цану словам і справам людзей, з якімі ёй даводзіцца сутыкацца. Большага ад выканаўцы ў дадзеным выпадку нельга патрабаваць. Роля гэтая не такая ўжо багатая па зместу.

Хай прабачаць аўтару гэтага артыкула рэжысёр і выканаўцы за гранічны лаканізм у ацэнцы іх вялікай працы. Але нам хацелася ў першую чаргу разабрацца ў п'есе, што, можа быць, небескарысна і для аўтара і для тэатра, калі ён думае захаваць спектакль у сваім рэпертуары. У прынцыпе ён заслугоўвае гэтага.

Сцэна са спектакля. У ролях: Валодзі — артыст Ул. Грышын, Каці — артыстка Л. Хрол, Рычагова — артыст А. Логінаў.
Фота Ул. КРУКА.

Падзеі. Факты. Навіны

☐ У Скідзелі пабываў на гастролях Закарпацкі музычна-драматычны тэатр. У Палацы культуры цукракамбіната ён паказаў спектаклі: «Чужая галава», «Вера», «Цыганка Аза».

☐ На Маладзечанскім камбінаце штучнага каракулю па ініцыятыве гарадской бібліятэкі і камітэта камсамола камбіната адбыўся тэматычны вечар «Ваша ўяўленне аб шчасці». На вечары прысутнічала каля 300 рабочых.

☐ Непадалёк ад шырокаэкраннага кінатэатра «Кастрычнік» у Гомелі на грамадскіх асновах створаны парк культуры і адпачынку. Ён стаў любімым месцам адпачынку жыхароў Чыгуначнага раёна.

☐ Чарговы нумар вуснага часопіса «Нам партыя крылы дала» выпусцілі Слуцкі райком камсамола сумесна з гарадской бібліятэкай імя Н. Крупскай. У часопісе — выступленне ўдарніка камуністычнай працы, слесара Юдэнкі, агляд літаратуры на тэму «Працоўныя подзвігі савецкай моладзі» і іншыя матэрыялы.

☐ Дзіцячы драматычны гурток Гомельскага Палаца культуры імя Ул. І. Леніна падрыхтаваў новы спектакль «Друг мой, Колька».
На прэм'еры спектакля пабывала звыш 800 навучэнцаў.

☐ Вечар пытанняў і адказаў праведзены ў Рыжкаўскім сельскім клубе Шклоўскага раёна. Слухачы атрымалі адказы на пытанні аб міжнародным становішчы, на атэістычныя і медыцынскія тэмы. Вечар закончыўся канцэртам хора калгаса імя Леніна.

Сёмы Гамлет

Маскве шанцуе на Гамлетаў. Чатырох мы бачылі за апошнія гады. Трох у спектаклі Тэатра імя Маякоўскага, пастаўленым Мікалаем Ахлопкавым, трох зусім розных і па-рознаму цікавых: Яўгенія Самойлава, Міхаіла Казакова, зусім маладога Эдуарда Марцэвіча і Міхаіла Астангава ў Тэатры імя Вахтангава. Спрэчкі аб тым, хто з іх лепшы, не сціхлі і да гэтага часу. Два прыязджалі да нас з Англіі — Пол Скофілд у спектаклі Пітэра Брука, тонкі (але не вытанчаны), інтэлектуальны Гамлет XX веку і Майкл Рэдгрэйв, таксама вельмі сучасны — у яго Гамлеце было нешта ад «раззлаваных маладых людзей» — сіла волі, сіла эмоцый, сіла адмаўлення.

І вось цяпер, сярод стракатай мітусні летняга гастрольнага сезона, з'явіўся яшчэ адзін — сёмы — Гамлет. І стаў падзеяй цяперашняга тэатральнага лета.

Авацыі, захопленыя водгукі знаўцаў і проста гледачоў, натоўп ля артыстычнага пад'езда — усё гэта выпала на долю Уладзіміра Рацэпцера, маладога акцёра Ташкенцкага рускага драматычнага тэатра імя Горкага, які гастраліруе ў Маскве. Пасля спектакля да мяне падышоў чалавек з сівой барадой, відаць, стары тэатрал, мабыць, гадоў сорак назад ён бачыў у гэтай ролі Міхаіла Чэхава, а можа быць, і Васілія Качалава ў спектаклі Гардона Крэга (гэта было яшчэ раней) — і сказаў: «Праўда, добра?!»

Гамлет, сапраўды, вельмі добры — задуменны юнак, амаль хлопчык, вельмі мала падобны на прынца Дацкага і вельмі блізкі сённяшняму гледачу, — малады чалавек, які ўпершыню сутыкнуўся са складанасцю і недасканаласцю свету, у якім ён жыве.

Вось ён стаіць пасярод сцэны, ва ўсіх на дарозе, усім перашкаджае і заглядае людзям у вочы, спрабуючы знайсці разуменне, спачуванне хоць у адным позірку. Ён задае сваім сябрам, сваім ворагам, нам, гледачам, пытанні, якія не вырашаны ў свеце яшчэ і сёння. Уладзімір Рацэпцер ведае аб гэтым, яго самога хвалююць гэтыя пытанні — як жыць на свеце, як перамагчы несправядлівасць — акцёр і герой зліваюцца разам, і таму гэты Гамлет валодае сілай уздзеяння, такой прывабнасцю.

Лёгка зразумець, але цяжка расказаць, у чым сакрэт гэтай прывабнасці. Можа быць, у голасе — у ім амаль няма акцёрскіх інтанацый, тэхнічных хітрыкаў: Гамлет Ул. Рацэпцера гаворыць, як наша сённяшняя моладзь. (Мне ўспомніліся вечары, на якіх маладыя паэты Андрэй Вазнясенскі, Роберт Раждзественскі чытаюць свае вершы). Можа быць, у руках, тонкіх, нервовых і па-юнацку моцных, створаных аднолькава для кнігі і для рапіры: яго рукі гавораць не менш выразна, чым голас або вочы. Але, напэўна, самае галоўнае — у гэтым дзіўным і прывабным адчуванні сучаснасці класічнага героя, у сінтэзе часоў, якія з'ядноўвае на нашых вачах малады акцёр Ташкенцкага тэатра.

Можна сказаць, што Гамлет Рацэпцера блізкі Гамлету Пола Скофілда, толькі яшчэ больш сучасны і шчыры. Але яшчэ бліжэйшы ён самому Ул. Рацэпцеру — гэта становіцца ясна, калі пазнаёмішся з яго вершамі. Паўтара гады назад яны былі надрукаваны ў часопісе «Театр» і запомніліся яшчэ тады. А цяпер радкі гэтых вершаў —

Я зноў вучуся,
нібы ў школе,
каб падуладны мне былі
ўсе тайны найскладанай ролі:
быць чалавекам на зямлі...

зліваюцца з вобразам Гамлета, якога іграе іх аўтар, Гамлета, для якога галоўнае — быць чалавекам на зямлі.

Юлій СМЯЛКОЎ,
тэатральны агляднік
АДН.

У Брэсце, Брэсце...

Як праменні сонца, гэтыя ніці, і, як сонца, усмешкі на тварах дзяўчат — ткачых Брэсцкага дывановага камбіната. Цудоўныя рэчы робяць яны, — рэчы, якія ўносяць утульнасць і прыгажосць у кватэры людзей. Чырвоныя, блакітныя, зялёныя дываны і дарожкі збягаюць са станкоў, і ўплеценыя ў іх фарбы і сонца—нібы адлюстраваная прыгажосць горада, дзе яны робяцца. Яны нясуць радасць жыхарам Мінска і Уладзівастока, Навасібірска і Горкага — усюды, куды ідзе прадукцыя камбіната. І Нэлі Баўкун з Анжэлікай Горась, як і іх сяброўкі, імкнуцца, каб гэтай прадукцыі было больш і больш. На 120—130 працэнтаў выконваюць яны штодзённа сваю норму,—яны ж змагаюцца за ганаровае званне ўдарнікаў камуністычнай працы.

РАДАСЦЬ КОЖНАГА ДНЯ

Д. ПАЛІТЫКА

Есць маленькае мястэчка Чашнікі. Цяжка адшукаць яго на карце свету. Прытулілася яно ў трохкутніку рачулак на Віцебшчыне. Але яно—адно з сотні пасёлкаў, якія рассыпаны па беларускай зямлі, адна з тых геаграфічных кропак нашай рэспублікі, дзе аддана працуюць людзі, ахопленыя вялікімі ідэаламі нашага часу. Бадай што тут, на былых местачковых людзях, больш за ўсё адбілася ўся глыбіня сацыялістычных пераўтварэнняў.

Я перагортваю старонкі маленькага зборніка вершаў, які даслаў мне ў падарунак, на памяць аб дзяцінстве, мой зямляк, паэт, мой друг, местачковы наш чалавек. Зборнік пераконвае мяне ў тым, што другім стала і мястэчка і местачковыя людзі. Я напісаў «местачковыя людзі» і прыпомніў «дзядзю яўрэйскай літаратуры» Мендэле Мойхер Сфорыма, яго таленавітае вызначэнне чалавека з мястэчка. Цяпер яно выклікае ўсмешку: «А местачковы чалавек застаецца местачковым чалавекам. Местачковыя людзі — гэта нейкая зусім іншая парода людзей, з іншымі пачуццямі; яны іншыя на смак, ад іх іншы пах, яны інакш вартуюць — ні богу свечка, ні чорту качарга, ні рыба, ні мяса».

Гэтыя словы адрасаваліся да ўсіх тых, сярод каго прайшло наша басаногае «шматмоўнае» дзяцінства.

Прыемна ўспомніць не толькі цудоўнае. Адышло далёка ў нябыт горкае і цяжкае мінулае, але яно таксама поўніць нас радасцю, каб з большай сілай ярчэй усвядоміць нам сённяшняе яго пераможцаў. Тут паэзія ў самых успамінах. У тым адчуванні, што мы выйшлі на ясны прастор жыцця, што мы ўжо зусім другія людзі, лепшыя і большыя за тых людзей з мястэчка, якімі мы былі сорак год таму назад.

Я далёка ад Беларусі... На цёплым Чарнаморскім беразе трымаю ў руках маленькае паэтычнае люстэрка майго дзяцінства — вершы майго друга, і на хвіліну адступае экзатычнае хараство Крыма. Зубчаты Ай-Петры, велічныя і стройныя кіпарысы, разлапістыя кедры, «свабодная стыхія» мора — усё знікае. Я яшчэ раз перажываю сваё мінулае. Я вяртаюся на дзесяткі год назад... Напэўна ў кожнага чалавека ёсць вось такія Чашнікі, той кавалак свету, адкуль мы робім першыя крокі, адкуль пачынаюцца сцежкі-дарожкі ў вялікі свет. Гэтыя першыя ўражанні назаўсёды з намі. Уваскрашаць іх словам, прымушаць прачнуцца і зноў перажываць іх, выклікаць прыгожыя пачуцці радасці, а разам з тым павялічваць нашу любоў і павагу да людзей — якая гэта пачэсная справа для паэзіі! Есць такая чароўная сіла і ў зборніку Р. Рэлеса «Бяроза пад акном».

Ад мастацтва наогул, а ад паэзіі асабліва патрабуюць нейкіх эстэтычных «універсумаў»: каб за кожнай дэталлю абавязкова паўставала «агульнае», каб спалучалася «сваё» і «чужое». Няхай сабе будзе так! Патрабаванне не выпадковае: яно ўзнікае з жадання чалавека бачыць у мастацтве сваё жыццё. Чым больш жыццёвых асацыяцый абуджае мастацтва, тым большым поспехам яно карыстаецца ў людзей.

У зборніку «Бяроза пад акном» паэт вельмі суб'ектыўны. Але гэта такая суб'ектыўнасць, якая адпавядае вялікай праўдзе. Дарэмна, здаецца мне, у паняцце «суб'ектыўнасць» ўкладваюць часам сэнс заганы. Суб'ектыўнасць—гэта ж дыханне паэзіі. Пафасам суб'ектыўнасці заўжды напаўняліся паэзіі, суб'ектыўнасць узмацняла іх.

Адно бясспрэчна, што кожнаму твору патрэбна праўда, мастацкая праўда. Кніжка майго друга Рыгора Рэлеса — з'ява звычайная ў літаратуры, як і тыя звычайныя факты жыцця, якія выклікалі яе. Але яна мае ўласны мастацкі голас сумленных вершаў.

«Бяроза пад акном», бадай, не ўвойдзе ў вялікую скарбніцу літаратуры, якая будзе хваляваць бясконца доўгі шэраг пакаленняў людзей. Як лёс карацейшы, яна аб нас і для нас. Не знаходзячы на сваім шляху слабасць, кніжка застанецца звычайным фактам літаратурнай гісторыі. І усё ж гэта—паэтычнае асэнсаванне нашага жыцця.

Спасылаюцца часам на прыклады вялікай пісьменніцкай славы, на творы, якія не старэюць. Паказваюць, што іх творы і праз сто год — жывыя эстэтычныя з'явы. Толькі моўчкі абыходзіцца адна «маленькая» дэталь, што ўсе тыя творы былі сапраўды адзін з клопатаў аб сваіх сучасніках. Яны пісаліся для людзей свайго часу. Будучае пачынаецца з новага дня. Пачатак новага дня—пачатак мар і надзей чалавека. Няхай будзе будучым кожны дзень! Будзем клапаціцца і аб творах, што хвалююць сучаснікаў і ўносяць у іх жыццё радасць.

Няхай атрымаюць права грамадзянства творы, якія разлічаны на жыццё аднаго пакалення. Яны будуць радавымі нашага штурму! Хіба гэтага мала для задавальнення мастака, які пасапраўднаму ведае, што такое жыццё, яго нягоды і радасці.

Я перачытваю «Бярозу пад акном» — зборнік не геніяльных вершаў. Але ад іх у мяне так добра на душы, я так прыемна ўзрушаны, што сваю радасць нясу і да другіх. Хочацца звярнуць увагу чытача, што выйшла з друку добрая кніжка вершаў, параіць яму абавязкова прачытаць яе, запэўніць яго, што ён адчуе там паэтычнае цяпло, якое ўзмацняе нашу сардэчнасць, нашу веру ў дабро.

З Рэлесам-паэтам на беларускай мове чытач сустракаецца ўпершыню. Два папярэднія зборнікі выйшлі да вайны на яўрэйскай. Таленавітыя пераклады Рыгора Барадуліна не сціраюць адзнак арыгінальнага лірычнага почырку Р. Рэлеса. Яго характэрныя лініі выступаюць ярка.

Найбольш прыкметны яны ва ўрыўку з паэмы «Пасля буры». Гэта заўважаецца ўжо ў першых двух радках, крыху ускладнёных інверсіяй перакладу:

...Я чакаў гэты дзень, я чакаў гэты час.
На ўспамінаў снапы надзяваў па вязьму я...

Далей паэт расказвае аб вяртанні ў роднае мястэчка пасля вайны. Жывы ўсхваляваны дыялог, частыя паэтычныя паўторы, моцная інтымнасць лірычнай плыні верша, некаторая адцягнутая метафарычнасць—усё гэта адзнакі паэтычнага стылю Рэлеса. Вось паэт сустрэўся са знаёмым балаголам, можа, адным з апошніх тых «местачковых людзей», сярод якіх мы выраслі і ўзгадаваліся. І колькі пачуццяў і цеплыні ў гэтым расказе, які надзіва праўдзівы паэт у кожным позірку і ў кожным руху.

— Я гляджу на яго, я гляджу навакол,
Я маўкліва стаю несустрэнутым госцем.

Такая ж добрая паэтычная назіральнасць і ў наступных радках:

Я кажу, каб сябе і старога уцешыць:
— Да дзяцінства прыехаў, да родных валок.
Я тутэйшы, рэб Шлёмка, я зямляк, я тутэйшы.
— Уй, клянуся я пугай сваёю святой,
Лейбы Рэлеса сын ты, — ускрыквае Шлёмка,—
Колькі часу сплыло і з бядой і з вадой,
Дзе насіла цябе па дарогах далёкіх?
Не крыўдуй, мы чакаць перасталі цябе,
Паміналі, жадалі зямлі табе лёгкай.
— Я жывы!
Коней-ветраў падай мне цяпер.
Ды гані, каб віхор ашалела галёкаў.

Можа, дзе-нідзе той, хто ведае Рэлеса ў арыгінале, заўважыць почырк перакладчыка, але ён добра адчуе і аўтара. Нам здаецца, што перакладчык мае пункт апоры не толькі ў аб'ектыўным змесце вершаў, але і ў сваім уласным жыццёвым вопыце, а гэта і забяспечвае гранічную адэкватнасць арыгіналу. Лірыка-рамантычная ўсхваляванасць — адметная рыса паэтычнай індывідуальнасці Рэлеса. Яна адчуваецца ў кожным вершы зборніка. І калі паэт гаворыць аб вясёлым Неспакоі з вялікай літары, які паслала яму Муза, каб вывесці паэта з горкага роздуму, дык гэта вельмі трапна стасуецца да Рэлеса.

Жыццё — непарыўны рух. Спакой там, дзе няма руху, дзе аслабелі сілы жыцця. Такога спакою паэт не хоча.

— Спакойнымі дрэвы бываюць парой.
А людзі —
Спакою не знаюць!

...Прыпамінаецца мне паэт у тыя далёкія гады дзяцінства, калі наша мястэчка, абуджанае рэвалюцыяй, прагна цягнулася да ўсяго новага. Цікаўны хлапчук, Рэлес успрымаў усё гэта ўзнёсла, урачыста, паэтычна. Раней упаміналася пра наша «шматмоўнае дзяцінства». Рэвалюцыя ўзаконіла інтэрнацыянальнае брацтва нашага мястэчка. Свае першыя вершы мы пісалі кожны на сваёй мове, але мы разумелі мову адзін другога. Рускія, беларусы, палякі і яўрэі — мы былі дзецьмі аднаго часу, у адной калысцы калыхала нас беднасць, і кожны з нас разумеў аднолькава са сваёй мовай мову сваіх таварышаў. Аптымістычны лірычны голас Рэлеса ўліваецца ў хор беларускай паэзіі. Ад шчырага сэрца хочацца, каб да гэтага голасу з увагай аднёсся чытач.

Рыгор Рэлес. «Бяроза пад акном». Вершы. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск. 1961. Аўтарызаваны пераклад з яўрэйскай мовы Рыгора Барадуліна.

У ШКОЛЬНЫМ ЛІТГУРТКУ

Звычайны класны пакой, звычайная працоўная цішыня ў класе. Над партамі — дзявочыя банцікі і віхры хлапчукоў. Але гэта не ўрок. Ідуць чарговыя заняткі літаратурнага гуртка.

Да стала падыходзяць Геня Гольдзіна — яна напісала апавяданне, і Валодзя Ганчароў — ён піша вершы.

Сёння адбудзецца разбор іх твораў. Хаця тут усе і свае, але «аўтары» хвалююцца. Хутка ўзнікаюць гарачыя спрэчкі. Кожны з членаў гуртка выказвае свае думкі, раіць, робіць заўвагі.

Кіраўнік гуртка настаўніца 2 Чачэрскай сярэдняй школы Валянціна Іванаўна Папова вельмі рада. У дзіцячых спрэчках адчуваецца сапраўдная зацікаўленасць, хлапчукі і дзяўчынкі вучацца разумець паэзію, пашыраюць свой кругагляд.

Нядаўна выхаванцы школьнага гуртка Галя Якубава і Валодзя Свідляроў прымалі ўдзел у літаратурным вечары, які адбыўся ў Чачэрскім Доме культуры. Галя і Валодзя чыталі свае вершы «Слова пра Ламаносава», «Летні вечар», «Партызан».

Ф. КУРАС.

ДЗЯКУЙ!— ГАВОРЫЦЬ ГЛЯДАЧ

Звыш дзесяці год працуе кінамеханікам у калгасе «Чырвоны партызан» Міхаіл Савоська. Нямала давялося папрацаваць, каб заваяваць давер'е калгаснікаў, каб яны ахвотна і з задавальненнем наведвалі кінасеансы. Цяпер Міхаіл Савоська з напарнікам Уладзімірам Паберскім заўсёды перавыконваюць свой план. Іх абавязацельства—выканаць план чацвёртага года сямігодкі да свята Вялікага Кастрычніка. Паўгадавое заданне ўжо выканана на 132 працэнты.

У Міхаіла Савоські добрае правіла: перад кожным мастацкім фільмам дэманстраваць часопіс «Навіны сельскай гаспадаркі». Акрамя таго ён арганізоўвае тэматычныя сеансы карцін па пытаннях сельскай гаспадаркі.

Сёлета ў калгасе ўпершыню ўзяліся па-сапраўднаму за вырошчванне цукровых буракоў. Для калгаснікаў гэтая культура была новай, яны не ведалі метадаў яе вырошчвання. Фільм «Вырошчванне цукровых буракоў у Беларусі» памог працаўнікам вёскі асвоіць агратэхніку вырошчвання гэтай каштоўнай кармавой культуры. І такіх прыкладаў шмат.

У кожнай вёсцы ў Міхаіла Савоські ёсць кінаарганізатары. Гэта — камсамольцы-актывісты клуба: Міхаіл Паберскі, Валерый Воронін, Анатоль Дудко, Васіль Рамановіч.

Але галоўнае, што вырашае поспех работы кінамеханіка, — гэта ўважлівае вывучэнне запатрабаванняў кожнага жыхара вёскі. У кінамеханіка заведзены журнал водгукаў і прапаноў гледачоў.

У калгасе праводзіліся атэістычныя вечары: «Што такое рэлігія?», «Навука і рэлігія аб свеце, у якім мы жывём», «Што такое мараль камуністычная і мараль рэлігійная», «Космас становіцца блізкім» і іншыя. У заключэнне кожнага такога вечара дэманстраваліся фільмы: «Цёмныя людзі», «Апосталы без маскі», «Праўда аб сектантах-пяцідзесятніках», «Першы рэйс да зорак» і г. д.

У сельскім Доме культуры былі праведзены вечары аб маральным кодэксе будаўніка камунізма, дыспуты. Кінамеханік М. Савоська ў гэтыя вечары дэманстраваў фільмы: «Нашы сучаснікі», «Юныя героі», «Яны былі першымі», «Каханнем трэба даражыць» і іншыя.

Кінамеханікі маюць радыёлу, гучнагаварыцелі, пласцінкі. Перад кожным сеансам наладжваюцца маленькія канцэрты. Часам яны даюцца па заяўках гледачоў.

Цікавая яшчэ адна рыса ў рабоце М. Савоські. На працягу шасці апошніх год ён карыстаецца адной і той жа апаратурай, без рамонту. Не ірвецца стужка, гук — чысты, святло — яркае, добрае. Якасць паказу — выдатная.

М. Савоська ахвотна дзеліцца сакрэтамі свайго майстэрства з другімі. Ён навучыў ужо нямала кінамеханікаў. Часта выступае на семінарах кінамеханікаў, на нарадах работнікаў культуры, расказвае пра тэхніку выпуску светавой газеты, якую яму даводзіцца паказваць.

Міхаіл Савоська — пераможца ў сацыялістычным спаборніцтве сярод кінамеханікаў Смаргонскага раёна. Яго імя занесена ў Кнігу гонару Міністэрства культуры БССР.

Цяпер кінамеханік змагаецца за права называцца ўдарнікам камуністычнай працы. І кожны, хто ведае Міхаіла Савоську, упэўнена скажа:

— Гэтая мэта будзе дасягнута!

Ул. СУРМАЧ.

Смаргонскі раён.

МАЛАДОЕ ПАПАЎНЕННЕ НАРОДНАГА ТЭАТРА

Ідзе спектакль «Дзяўчынкі, хлопчыкі». Спектакль маладзёжны, аб чым сведчыць і яго назва. Гэта выпускная работа слухачоў драматычнай студыі пры Народным тэатры Магілёўскага Дома культуры чыгуначнікаў.

Студыя была створана год назад. У ёй займаліся рабочыя і служачыя прадпрыемстваў і ўстаноў, студэнты, навучэнцы старэйшых класаў школ Магілёва. Усе яны — заўзятыя аматары тэатральнага мастацтва, актыўныя ўдзельнікі самадзейных драматычных калектываў. Студыйцы вывучалі гісторыю тэатра, сцэнічную мову, рух, майстэрства грыму, асновы рэжысуры і інш. Выкладчыкамі ў студыі з'яўляліся актывісты абласнога драматычнага тэатра, актрысы Н. Федзяева, Я. Сакурава, рэжысёр А. Раеўскі, мастацкі кіраўнік Народнага тэатра Дома культуры чыгуначнікаў У. Бараноўскі, кваліфікаваныя кіраўнікі самадзейных драматычных калектываў Магілёва С. Аграновіч і А. Штэрн.

І вось дыпломны спектакль, які адбыўся следам за выпускнымі экзаменамі па тэарэтычных прадметах, падвёў канчатковыя вынікі работы студыі.

Прыёмная камісія дала высокую ацэнку спектаклю і яго выканаўцам, некаторыя з якіх адначасова былі памочнікамі рэжысёра, грымёрамі, дэкаратарамі. Усе 18 выпускнікоў — юнакоў і дзяўчат атрымалі пасведчанні аб заканчэнні студыі. Старшыня камісіі рэжысёр У. Бараноўскі абвясціў аб залічэнні ўсіх выпускнікоў у акцёрскі састаў Народнага тэатра Магілёўскага Дома культуры чыгуначнікаў.

У Брэсце, Брэсце...

Брусчатая плошча, зялёная сцяна таполяў і надзіва блакітнае неба. Фарбы, здаецца, самі просяцца на палатно. І не ўтрымацца, каб прама на гарадской плошчы не паставіць мальберт і не «схапіць момант». Не ўтрымаўся і фатограф ад спакусы «схапіць момант», — вельмі ўжо натхнёная поза ў Васілія Кірылавіча Шыкіна — аднаго з брэсцкіх мастакоў, улюбёнага ў свой горад, як і яго сябры па мастацтву. Недарма амаль на кожнай выстаўцы абласных мастакоў сярод карцін на самыя разнастайныя тэмы прысутнічаюць жывапісныя пейзажы Брэста.

КРЫЛЛЕ ТАЛЕНТУ

Яшчэ два гады назад партэр і балкон Рускага тэатра БССР імя Горкага хваляй воплескаў віталі натхнёнага майстра сцэны народнага артыста рэспублікі Аляксандра Фёдаравіча Кістава.

Акрылёнаму талентам жыццю артыста прысвечаны яго творчы партрэт «На высокім узлёце», напісаны Б. Бур'янам і І. Лісневускім.

Са старонак кніжкі паўстае прывабны вобраз акцёра-патрыёта, які аддаў усё гарэнне душы народу. Натхнёны і маляўнічы на сцэне, дасціпны, як гэта ўласціва сапраўды таленавітым людзям, засяроджана чулы ў хвіліны роздуму. Такім пры жыцці быў А. Кістаў. Такім яго і паказваюць аўтары нарыса. Прычым, паказваюць аб'ектыўна, не мінаючы тых цяжкасцей, якія выпадалі на долю сапраўднага мастака-шукальніка.

Тэатральны шлях А. Кістава мае пэўныя вехі: Ленінград, Куйбышаў, потым Масква, творчая садружнасць з М. Ахлопкавым і Ю. Завадскім. І, нарэшце, Мінск, Рускі тэатр імя Горкага, дзе на ўсю моц разгарнуліся здольнасці акцёра, дзе зведаў ён самыя цудоўныя хвіліны натхнёнага жыцця на сцэне.

«Заўсёды заклапочаны сваім заўтрашнім творчым днём, ён марыў аб ролі, у якой здолеў бы выявіць сябе, мастака, з найбольшай глыбінёй і маляўнічасцю»,—пішуць аўтары нарыса.

Такою і з'явілася для акцёра роля караля Ліра. Шэкспіраўскі вобраз стаў вяршыняй самабытнай творчасці А. Кістава і, як справядліва зазначаюць аўтары, сапраўдным подзвігам акцёра-мастака.

Аўтары прыводзяць шмат цікавых жыццёвых назіранняў, дэталей, у працэсе якіх акцёр пакрысе збіраў залатыя пясчынкі, каб потым адліць з іх сваю «залатую ружу»—грандыёзны вобраз караля Ліра. І вялікі поспех напаткаў А. Кістава. «Нават уздыхнуць ён умеў так, што перад гледачамі нібы прыадкрывалася заслона Лíравай душы».

Добры творчы неспакой заўсёды жыў у сэрцы артыста: ён збіраўся пісаць мемуары, марыў увасобіць на сцэне вобраз незгасальнага Праметэя... Як шкада, што гэтым марам не суджана было збыцца!

У нарысе прыведзены выказванні пісьменніцы Марыэты Шагінян, народнай артысткі СССР Веры Марэцкай, дырэктара Каралеўскай акадэміі драматычнага мастацтва ў Лондане Джона Фернала аб ігры майстра сцэны Аляксандра Фёдаравіча Кістава. Усё гэта дапамагае перадаць інтэлектуальнае аблічча і рамантычную ўзнёсласць творчасці аднаго з найярчэйшых майстроў сцэнічнага мастацтва нашай рэспублікі.

І, вядома, яшчэ адна немалаважная вартасць кніжкі—напісана яна ўсхвалявана, вобразна, свежа.

К. МАРКАЎ.

Б. Бур'ян, І. Лісневускі. «На высокім узлёце». Творчы партрэт. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. 1962 г.

ДАПАМОГА СПЕЦЫЯЛІСТАЎ

Мінскі гарадскі Дом народнай творчасці арганізаваў рэгулярную вучобу кіраўнікоў мастацкіх калектываў.

Выкладчык музычнай школы М. Трахтэнберг прачытаў курс лекцый «Тэорыя музыкі» і «Методыка ігры на музычных інструментах». Выкладчыкі кансерваторыі Н. Маслаў і С. Капара выступілі з гутаркамі аб пастаноўцы голасу і рабоце з хорам.

Цікавай была сустрэча кіраўнікоў харавых калектываў з беларускімі кампазітарамі. Ю. Семяняка і Г. Вагнер выказалі свае думкі аб апрацоўцы песень для хору і сольнага выканання.

Рэжысёры І. Лакштанаў, Ю. Ужанцаў, мастак Я. Чамадураў, балетмайстар А. Андрэеў распрацавалі рэжысёрскі план гарадскога справаздачнага канцэрта. На праглядах і конкурсах, праведзеных на прадпрыемствах і ў навучальных установах, яны выступілі з крытычнымі заўвагамі, далі каштоўныя парады аматарам мастацтва.

З дапамогай спецыялістаў Дома народнай творчасці арганізаваны новыя калектывы — ансамбль песні і танца і оперная студыя на трактарным заводзе, аркестр баяністаў на аўтамабільным заводзе.

Э. РЫСАЕЎ.

У Брэсце, Брэсце...

Закончана аперацыя. Яна была цяжкай. Але небяспека цяпер мінула. І на твары стомленая ўсмешка — выратавана яшчэ адно жыццё.

Трыццаць гадоў лечаць гэтыя рукі — «перакройваюць, цыруюць», як жартуе Іван Іванавіч Стукалаў, адзін са старэйшых і вопытных хірургаў Брэста. Трыццаць гадоў пільна ўглядаюцца ў хворых гэтыя вочы—трэба ж убачыць, зразумець, «угадаць», перш чым занесці скальпель. Але заканчваецца справа заўсёды стомленай усмешкай на твары хірурга—аперацыя прайшла добра.

НА АДЗІН КАПЫЛ

ЗАЎВАГІ НА ПАЛЯХ

Гаворка пойдзе пра анатацыю. Пра звычайную кароценькую анатацыю, якою забяспечваюцца кнігі, што выходзяць у свет у Дзяржаўным выдавецтве БССР. Дзіўна? Мы раней таксама думалі, што яна не заслугоўвае асаблівай гаворкі. Але пазнаёміўшыся, прыйшлі да вываду, што і пра анатацыю варта пагаварыць.

Возьмем наўгад некалькі кніжак розных аўтараў. Ну хоць бы такія: «Палачанка» Е. Лось, «Шчодрасць» С. Гаўрусёва, «Стой на вахце, сэрца» Хв. Жычкі, «Бягуць раўчукі» К. Цвіркі і «Неба ўсміхаецца маланкаю» А. Наўроцкага. Ніхто не будзе аспрэчваць, што кнігі гэтыя — розныя, як і розныя іх аўтары.

А анатацыі, якімі яны забяспечаны? Вось яны:

«Тэма любві да нашай Радзімы, тэма дружбы і кахання хвалююць і вас, дарагія чытачы... (Паэтэса) хвалюючыа дзеліцца з вамі сваімі хваляваннямі, сваімі марамі і думкамі праз гэтыя вершы»;

«Паэзія (імя аўтара) гучыць шчырым прызнаннем у любві да роднага краю, да людзей; нянавісцю да коснага і прагнілага, што перашкаджае людзям жыць і працаваць»;

«Значнае месца ў зборніку (назва яго) займаюць тэмы шчырай дружбы, светлага юначага кахання, роднай прыроды, сацыялістычнага будаўніцтва і барацьбы за мір»;

«У зборніку чытач знойдзе таксама творы аб шчасці першага юнацкага кахання, аб любві да роднай зямлі, да яе люстраных азёр і асветленых восенню пералескаў, аб вясновым абнаўленні палёў, аб радасці птушыных прылётаў»;

«Гераічныя справы нашай моладзі, яе жаданні і імкненні, удзячнасць сваім настаўнікам жыцця, хараство роднай прыроды, рамантыка марской службы, дружбы народаў — такія асноўныя тэмы твораў паэта».

Вось і паспрабуй разабрацца, якая розніца паміж кніжкамі С. Гаўрусёва і Е. Лось ці Н. Наўроцкага і Хв. Жычкі.

Але гэта яшчэ паўбяды. Тут хоць можна спрачацца, наколькі патрэбны ці непатрэбны гэтыя анатацыі да названых кніжак. А бывае і горш. Возьмем кніжку Ф. Яфімава «Армія». На супервокладцы, пад партрэтам, змешчаны радкі паэта:

Я славлю солдата, который
надежнее всякой брони
великие наши просторы
от бед и напастей хранит.
Я славлю его тревоги,
в глазах его чистый свет,
дороги его, дороги —
солдатский университет.

Яны найлепшым чынам гавораць аб змесце кнігі. Дык не ж! На свет з'яўляюцца ўводзіны:

«Боевые будни нашей Советской Армии, ее кровная связь со своим народом, чей мирный труд она охраняет от всяческих империалистических хищников, — такова тематика большинства стихотворений сборника поэта».

Каму патрэбна такое растлумачэнне? Каму ўвогуле патрэбны такія анатацыі, якія нівеліруюць творчае аблічча розных аўтараў, уводзячы тым самым чытача ў зман адносна тэматычнага і стылявога багацця нашай паэзіі!

М. КАВАЛЬ.

ПОШУКІ ПАЭТЫЧНАГА СЛОВА

«ЗОРНЫ ШЛЯХ» — першая кніжка маладога паэта Аляксандра Харкевіча. Адрасавана яна, між іншым, дзецям сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту.

З чым жа прыйшоў малады паэт у літаратуру? Часам ён перапявае даўно вядомыя матывы, карыстаецца ўзятымі напракат паэтычнымі сродкамі (вершы «Зорны шлях», «Камсамолу», «Шэсце вясны», «Навагодняе» і іншыя). Хоць адзначаныя вершы знешне «правільныя», яны не хвалююць, не кранаюць чытача. Але аўтар зборніка — чалавек, безумоўна, здольны, назіральны. Ён валодае пэўнай эмацыянальнай культурай, якая не-не ды і выявіцца прыгожым малюнкам, народзіць тое самае цуда, без якога і вершы—не вершы.

Шчырым пачуццём народжаны, напрыклад, верш «Ленін».

Я жизнь свою
По Вашей жизни
Мерю...

Спачатку гэта можа здацца прэтэнцыёзным. Але чытаеш наступныя радкі:

Ведь это я
Во время страшных бедствий,
Когда напал
На нашу землю враг,
Вдруг повзрослев,
Навек ушел из детства
И твердо встал
Под комсомольский стяг! —

і пачынаеш верыць паэту, які гаворыць ад імя цэлага пакалення—пакалення Паўліка Марозава, Аляксандра Матросава і краснадонцаў, ад імя тых, хто справай здзяйсняў клятву адданасці вялікім ідэям Уладзіміра Ільіча.

Як бы працягваючы пачатую гаворку, паэт у вершы «Посмотри мне в глаза...» піша пра тое, як юныя падхопліваюць эстафету гераічных спраў нашых бацькоў і старэйшых братоў. Радкі:

Посмотри мне в глаза, Отчизна,
По-родительски
строго-строго...
. . . .
Не сробел ли где ненароком?
Был ли сильным?
Или капризным? —

напоўнены сапраўдным грамадзянскім пачуццём. Яны кранаюць чытача сваёй усхваляванасцю.

Лірычнай цеплынёй, непасрэднасцю вызначаецца верш «Першай настаўніцы»:

Говорят,
Вы с внуками дома
И как будто —
Уже седая...
Не могу поверить такому:
Вы всегда для меня —
Молодая!

Не пакіне чытача абыякавым і верш «Развітанне». Радкі яго чытаюцца з лёгкай усмешкай спачування трошкі сумнаму, не вельмі лёгкаму юнацтву героя. Чысцінёй дзіцячых успрыняццяў свету прасякнуты добры верш «Грак». Усхвалявана гаворыць паэт пра незваротныя і дарагія дні юнацтва ў вершы «Ці даўно было?..»

І вельмі шкада, што часам з-пад пяра яго выходзяць вершы халодныя, плакатна-газетныя. Думка ў іх не глыбокая, пачуцця вялікага няма, хоць знешне ўсё гладка. Часам ён яшчэ і сфальшывіць. Напрыклад, у вершы «Люблю перастук калёсны» можна прачытаць такую ёмістую і маляўнічую метафару: «Пар, что в цилиндрах сработал и лёг отдохнуть у откоса». А побач недакладнае і нават недарэчнае параўнанне: «Люблю глазок светафора, горящий, как сердце Данко».

Такіх недакладнасцей у зборніку, на жаль, многавата. І таму хочацца звярнуцца да паэта з яго ж словамі з верша «Развітанне»:

...Позади —
Учебных лет тревоги,
Впереди —
Работай, не ленись!..

І. ПАЎЛЮКОЎСКІ.

А. Харкевіч. «Зорны шлях». Вершы. На рускай мове. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск, 1962.

У Брэсце, Брэсце...

Калі б фотааб'ектыў мог перадаць яшчэ і гукі, вы б зараз пачулі цудоўную мелодыю. Гэта іграе Руслана Дубініна, студэнтка III курса Брэсцкага музычнага вучылішча, выдатніца.

ГЭТА НЕ ЗАБАВА

«Сёння ўвечары танцы!» — такую афішу даволі часта бачыш у палацах, парках і дамах культуры.

Моладзь любіць танцы, і кожная афіша збірае нямала аматараў павесяліцца. Але адны танцы надакучаюць нават самым зацятым танцорам. У гэтым лёгка пераканаешся, калі паназіраеш, як аднастайна праходзяць вечары на танцавальнай пляцоўцы ў Мінскім парку імя Чалюскінцаў. Сумуе там моладзь, але куды дзенешся, калі лепшага месца адпачынку не знойдзеш. І тут дарэчы нагадаць думку М. І. Калініна, які раіў рабіць так, каб танцы не былі пустою забавай, а карысным і змястоўным адпачынкам.

У Гродна вырашылі навучыць моладзь прыгожа і правільна танцаваць, каб кожны, хто правёў вечар на танцпляцоўцы, атрымліваў пэўную эстэтычную асалоду. Але вось бяда: такіх настаўнікаў на месцы не аказалася. Выпісалі дырэктару гарадскога парку культуры і адпачынку А. Шандалаву камандзіроўку ў Мінск.

Прыехаўшы ў сталіцу, ён пайшоў у Міністэрства культуры. Яму парэкамендавалі звярнуцца ў філармонію, таму што там была падрыхтавана эстрадная праграма «Баль-канцэрт». На жаль, брыгада ў той час была на гастролях у Казахстане. Работнікі філармоніі параілі звярнуцца да старэйшых майстроў беларускай эстрады — Ванды Міхеда і Мікалая Гільзінца. Артысты ветліва папрасілі прабачэння: адна справа выступаць у канцэрце, а вучыць сучаснаму танцу не так проста. Ды і дзе гэтыя сучасныя танцы?

Работнікі Палаца культуры прафсаюзаў далі тав. Шандалаву метадычную распрацоўку, як правесці вечар моладзі, а паслаць у Гродна хоць бы аднаго спецыяліста не змаглі. Яно і зразумела, бо Палац культуры прафсаюзаў на вечары адпачынку моладзі сам запрашае «разавікоў». Так і паехаў назад А. Шандалаў.

Тым часам у Гродна танцуюць, хто і як можа. Ды хіба толькі ў Гродна? Бывае, танцуюць так, што проста непрыемна глядзець: нейкія незразумелыя выкрутасы ці таптанне на месцы. І сама моладзь ніякай асалоды не мае ад такіх танцаў, незадаволена імі.

Няўжо могуць цярпець такое нашы майстры харэаграфіі, камсамольскі актыў, кіраўнікі танцавальных калектываў? Свае аўтарытэтныя словы тут могуць сказаць масавікі-зацейнікі, ці, як іх з любоўю называюць, «сябры добрага настрою».

Масавікі-зацейнікі — не сезонная спецыяльнасць. Яны патрэбны круглы год. У летні час калектывы прадпрыемстваў, устаноў выязджаюць на масоўкі на ўлонне прыроды. Зімою ўсюды праводзяцца самыя разнастайныя вечары. Вось як добра было б мець тут масавіка-зацейніка! Пазванілі б, скажам, у рэспубліканскі Дом народнай творчасці, у Белдзяржфілармонію ці ў Палац культуры прафсаюзаў, зрабілі заяўку на масавіка-зацейніка, і ён — да вашых паслуг.

Але ў нас у рэспубліцы масавікоў-зацейнікаў ніхто не рыхтуе, хоць яны патрэбны ў культасветустановах так, як і кіраўнікі калектываў мастацкай самадзейнасці. Для іх падрыхтоўкі спачатку можна стварыць пры рэспубліканскіх курсах кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці, скажам, адну групу, потым стварыць курсы ў абласцях з прыцягненнем актывістаў-камсамольцаў. Магчыма, трэба перагледзець праграму танцавальнага аддзялення рэспубліканскіх курсаў, павялічыўшы колькасць гадзін на арганізацыю культурнага адпачынку і забаў.

На нашу думку, варта ў Мінску па прыкладу іншых братніх рэспублік, а потым і ў абласцях стварыць секцыі масавікоў-зацейнікаў пры рэспубліканскім і абласных Дамах народнай творчасці. Першы час гэтыя секцыі будуць своеасаблівымі семінарамі актыву, які зможа кваліфікавана абслугоўваць палацы культуры, клубы, вечарыны і г. д. А мастацкія саветы дамоў народнай творчасці будуць кантралюючым органам — зацвярджаць асобныя праграмы, нумары і г. д.

Вялікую дапамогу ў стварэнні сучасных цікавых танцаў і ў навучанні ім моладзі маглі б аказаць майстры харэаграфіі рэспублікі. Мы чакаем ад балетмайстраў А. Апанасенкі, П. Акулёнка, С. Грабеншчыкава, Л. Алексютовіч, К. Алінай новых масавых танцаў. Не так даўно рэспубліканскі Дом народнай творчасці падрыхтаваў і рэкамендаваў самадзейным калектывам танец «Рукавіца». Мне думаецца, нашым калектывам мастацкай самадзейнасці больш патрэбны іншыя танцы — сучасныя, бытавыя, у якіх знайшлі б адлюстраванне новыя працоўныя працэсы. Хіба для нашага часу характэрная саматужна-ручная праца (прадзенне, суканне, вязанне і г. д.). Патрэбны танцы, якія выконваліся б у роўнай ступені і на сцэне, і на вечарах моладзі, вяселлях, на танцавальных пляцоўках, як кадрыля, лявоніха, крыжачок.

У стварэнні новых танцаў вялікую ролю маглі б адыграць конкурсы. Дамы народнай творчасці аб'яўляюць конкурсы на лепшыя п'есы, песні, вершы, сцэнарыі, а на сучасныя танцы і танцавальную музыку конкурсы чамусьці не праводзяцца.

Вельмі важна таксама, якая музыка гучыць на танцавальных пляцоўках і вечарах. У апошні час шырокае распаўсюджванне набыла эстрадная музыка. Эстрадныя аркестры выцясняюць духавыя. Гэта назіраецца ўсюды. Заўважана, што калі іграе эстрадны аркестр, на пляцоўцы значна больш моладзі, чым калі іграе духавы. У чым справа? Перш за ўсё гэта тлумачыцца пэўнай схільнасцю моладзі і кіраўнікоў паркаў да джазавай музыкі. Але прычыны і ў тым, што няма належных клопатаў аб выхаванні эстэтычных густаў моладзі, і ў тым, што духавыя аркестры часта пазбаўлены сапраўднага кіраўніка, таму іх рэпертуар і выканаўчае майстэрства пакідаюць жадаць многа лепшага.

У Гродзенскім парку культуры і адпачынку было два аркестры — духавы і эстрадны. Духавы аркестр аказаўся нерэнтабельным — моладзь больш ідзе танцаваць, калі іграе эстрадны аркестр. Такое ж становішча ў Доме культуры Мінскага тонкасуконнага камбіната і ў іншых клубах. І вось Гродзенскі гарвыканком 6 чэрвеня г. г. прымае рашэнне скараціць склад духавога аркестра з 19 да 12 чалавек.

Хутка пачалі паступаць скаргі, што рэпертуар эстраднага аркестра не задавальняе моладзь, бо ўзровень яго выканання нізкі. Аркестр пераважна выконвае лёгкую заходнюю музыку. У яго рэпертуары няма савецкай песні, не выкарыстаны багацейшы меладычны музычны матэрыял нашых народаў. Прычым выразна акрэсленай праграмы танцавальнага вечара няма. Эстрадны аркестр многія творы выконвае фальшыва. Няма таго вечара, каб у аркестры былі поўнасцю ўкамплектаваны ўсе партыі. Выклікае пярэчанне аркестроўка многіх твораў і адпаведны ёй стыль выканання — празмернае захапленне чыста вонкавымі эфектамі і рэзкімі гучаннямі.

У выніку атрымалася, што фактычна ў парку няма ні духавога, ні сапраўднага эстраднага аркестраў.

Трэба заўсёды помніць, што танцавальныя вечары таксама з'яўляюцца той школай, дзе фарміруецца новы чалавек. Настаў час аддаваць сур'ёзную ўвагу эстэтычнаму выхаванню, аб'явіць рашучую барацьбу безгустоўнасці, у чым бы яна ні праяўлялася.

М. КОЛАС.

ПАД АДНЫМ СЦЯГАМ

Найдзен ВЫЛЧАЎ,
балгарскі паэт.

На поўдзень ад Дуная і на захад ад Чорнага мора ляжыць маленькая краіна Балгарыя, аб якой савецкія людзі заўсёды гавораць з захапленнем і любоўю. З такім жа захапленнем і любоўю, з братэрскай адданасцю адносяцца да Краіны Саветаў і балгары. Гэта — адносіны кроўнай еднасці і вечнай дружбы, пачатак якой у сівой мінуўшчыне.

Браты-славяне з Волгі і Дняпра зберaглі ў часы пяцівяковай ночы турэцкага ярма вялікі скарб зямлі нашай — балгарскія царкоўныя кнігі. Потым яны прыйшлі ў шынялях салдатаў Скобелева і Турко, каб узняць над Шыпкай сцяг свабоды, сцяг вызвалення шматпакутнай Балгарыі. А ў 1944 годзе савецкія воіны памаглі балгарскаму працоўнаму народу звергнуць уладу манарха-фашыстаў і стварыць «чыстую і святую Рэспубліку», умацаваць на нашым нацыянальным сцягу чырвоную зорку.

Пачаўся новы час для маёй радзімы. І не толькі для маёй. Славяне ад Балтыйскага мора да Балканаў атрымалі магчымасць свабодна і бесперашкодна знаёміцца паміж сабой, узаемна дапамагаць і сябраваць.

Я рад, што маю магчымасць у другі раз быць госцем беларускіх пісьменнікаў, наведаць Савецкую Беларусь, пазнаёміцца глыбей з яе гісторыяй, культурай, літаратурай. Мая краіна таксама гасцінна расчыняе дзверы для беларускіх сяброў. Так ствараецца плённы жывы кантакт, дзякуючы якому мы даведаліся і аб эпапеі Брэсцкай крэпасці, і аб трагедыі і гераізме разбуранага і нанова адбудаванага Мінска, і аб подзвігах Канстанціна Заслонава, і аб вершах Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Можа быць, тое, што я скажу, вядома многім чытачам газеты «Літаратура і мастацтва», але я хацеў бы, няхай сабе коратка, расказаць аб маёй радзіме, яе культуры і, у асаблівасці, аб яе літаратуры.

Пачатак новай балгарскай культуры адносіцца да часу вызвалення краіны ад турэцкага прыгнёту. Дзевятнаццатае стагоддзе — пасля напісання Паісіем першай балгарскай гісторыі—было асветлена спачатку слабымі водбліскамі, потым вялікімі агнямі і, нарэшце, яркім полымем балгарскага адраджэння. Адукаваныя патрыёты, асабліва моладзь, разгортваюць асветніцкую дзейнасць, адкрываюць чытальні і іншыя культурна-асветніцкія ўстановы. Прагнучы ведаў, моладзь вучыцца ў Адэсе і Кіеве. Узнікае новая балгарская пісьменнасць. На зялёным гайдуцкім сцягу Райна Княгіня вышыла словы: «Свабода або смерць!» Прагучалі песні першага балгарскага паэта Чынтулава, якія заклікалі:

Паўстань, паўстань, герой
балканскі,
Прачніся ад цяжкога сну!

Займаецца вялікая раніца балгарскай літаратуры, азораная геніем Хрыста Боцева. Ён пакінуў нам усяго тры дзесяткі вершаў і загінуў у баю ад турэцкай кулі. Любен Каравелаў паклаў пачатак нашай прозе, Петка Р. Славейкаў і Іван Вазаў прадоўжылі яго справу, — і толькі што вызваленая Балгарыя ўжо мела сваю сапраўдную і вялікую літаратуру. Да гонару яе трэба сказаць, з пачатку свайго нараджэння яна не паддавалася ніколі ўплыву Захаду, а заўсёды скіроўвала свае погляды, свае імкненні на Усход — да Пушкіна і Гогаля, да Талстога і Чэхава.

Пасля светлых песень Яварава і Дзебелянава гучаць новыя галасы. І калі прагрымеў гром «Аўроры» і па рускіх стэпах пранесліся зорнашлёмныя коннікі, Хрыста Смірненскі адгукнуўся сваімі «Чырвонымі эскадронамі». Смірненскі піша свае апошнія вершы ў дваццаціпяцігадовым узросце. Ён мільгануў на небе нашай паэзіі, як палаючая знічка, і памёр ад сухот.

У 1923 годзе ўспыхвае вераснёўскае паўстанне. Гэта наш 1905 год. Гео Мілеў спявае яму палымяныя гімны. Фашыстам не да спадобы чырвоныя гімны, і Гео Мілеў спалены. Знік Хрыста Ясенаў. Расстраляны Сяргей Румянцаў. І ўсё роўна палёт працягваецца. Баявая песня гучыць у вершах Радзеўскага і Ісаева. Паэт-качагар піша надзвычайныя па сіле вершы, якія заклікаюць да барацьбы, і фашысты расстрэльваюць яго. Расстрэльваюць Вапцарава, але не могуць знішчыць яго веру, таму што, як сказаў паэт: «Яна забраніравана ў грудзях і бранебойныя патроны для яе яшчэ не адліты».

Так гучыць светлы акорд нашай паэзіі: Боцеў — Смірненскі — Гео Мілеў — Вапцараў. Мы яго называем «чырвонай ніццю» нашай літаратуры. А ён — вогненная рака, якая азарае сваім святлом годы і дзесяцігоддзі. І будзе азараць вякі.

У прозе вялікіх вышынь дасягнулі Элін Пелін і Йордан Йоўкаў. Мастак Уладзімір Дзімітраў-Майстара стварыў выдатныя па сваёй палітры карціны балгарскай зямлі. Вялікую вядомасць набываюць карыкатуры Ільі Бешкава. Гучыць музыка Уладзігерава, Піпева, Стайнава. Свабода ў другі раз прыйшла да нас з-за Дуная — і тады загучалі дзіўныя ансамблі Філіпа Куцева, засмяяліся «Сяляне» Стаяна Венева, як вызваленыя птушкі, узляцелі ў прастор галасы спевакоў Міколы Гяурава і Дзмітра Узунава.

Новая Балгарыя ідзе па новаму шляху. Васьмімільённая краіна стварае для свайго народа сорак драматычных тэатраў і пяць оперных. Адкрываюцца новыя універсітэты ў Плоўдзіве, Варне, Русе. Часопісы «Сэптэмвры», «Пламэк», газеты «Літаратурны фронт», «Народна култура», «Літаратурні навіны», «Стыршэл», штотыднёвы літаратурны дадатак да газет «Работнічаска дзела», «Народна младэж», як і ўвесь астатні друк, прадастаўляе свае старонкі для паэзіі, прозы, крытыкі, тэарэтычных артыкулаў аб літаратуры.

Наша літаратура, як і ўся балгарская культура, перажывае радасны ўздым. Побач з імёнамі Баграна і Фурнаджыева, Караслава і Талева, Станева і Вежынава з'яўляюцца новыя таленты. Індустрыяльнае будаўніцтва, пераўтварэнне вёскі сталі асноўнай тэмай сучаснай балгарскай літаратуры. Стваральнік матэрыяльных даброт, чалавек працы становіцца яе галоўным героем. Многія з мастакоў слова стварылі яркія запамінальныя творы. Толькі вясной гэтага года рад аўтараў, у тым ліку паэты Пеню Пенеў (пасмяротна), Весялін Ханчаў і Валерый Пятроў, сталі лаўрэатамі Дзімітраўскай прэміі. Саюз балгарскіх пісьменнікаў узнагародзіў Аляксандра Герава, Івайла Пятрова, Івана Давыдкава, Георгія Маркава. Цэнтральны Камітэт камсамола адзначыў творы Анастаса Стаянава, Драгаміра Асенава, Слава Караслава, Любена Дзілава.

Пасля 9 верасня 1944 года ў нас нарадзілася і айчынная кінематаграфія, якая ўжо мае свае поспехі і дасягненні. Пакладзены арганізаваны пачатак вялікай справе мастацкага перакладу з другіх літаратур. У выдавецтве «Балгарскі пісьменнік» выдадзены анталогіі рускай і ўкраінскай паэзіі. У бліжэйшы час балгарскі чытач атрымае Анталогію беларускай паэзіі, выбраныя творы Янкі Купалы і Якуба Коласа, а таксама кнігі А. Куляшова, М. Танка, П. Броўкі. Наш чытач знаёмы з асобнымі творамі І. Шамякіна, М. Лужаніна, Я. Брыля, П. Панчанкі, М. Аўрамчыка, М. Калачынскага, В. Віткі, Э. Агняцвет, Е. Лось, Р. Барадуліна, С. Гаўрусёва, Ул. Караткевіча, Н. Гілевіча і іншых.

Знаёмячыся з Беларуссю, вывучаючы беларускую літаратуру, я адкрыў для сябе вялікае падабенства яе да нашай літаратуры, падабенства паміж беларускім і балгарскім характарамі. Калі я перакладаў верш Янкі Купалы:

Смерць таму, хто хлеб
астатні
ў бедных выдзірае;
Смерць таму, хто на люд
братні
кайданы ўздзявае!, —

я адчуваў гучанне паэзіі Хрыста Боцева. Калі я глядзеў на трактарным заводзе, як сыходзяць з канвеера трактары, адпраўляючыся ў вялікі шлях, мне здавалася, што гэта мае старыя знаёмыя: я сустракаў іх на палях Тракіі і Мізіі. Калі старшыня аднаго з калгасаў на Брэстчыне гаварыў аб сваіх справах, аб сваіх дасягненнях і радасцях, я, здаецца, чуў голас старшыні нашага сельскага кааператыва.

Праўда, Нёман нясе свае воды павольней, чым нашы горныя рэкі, але з таполяў на яго берагах ляцеў такі ж белы пух, як і з нашых, трактары на палях пелі такую ж песню, заводскія гудкі гучалі тым жа заклікам. Пейзаж быў розны, а дыханне — аднолькавае. Адчуваў, што жывём мы пад адным небам, што ідзём пад адным сцягам. І думаў аб тым, што трэба яшчэ мацней сябраваць, яшчэ шырэй развіваць нашы сувязі. Ёсць што ўзяць аднаму ў другога, ёсць што даць адзін аднаму. Няхай Васіль Быкаў другі раз прыйдзе ў Балгарыю. На гэты раз не ў салдацкім шынялі, а светлай старонкай сваёй «Трэцяй ракеты». Няхай прыйдуць да нас легенды аб курганах і расказы пра балгарскую партызанку Кару Стаянаву, якая загінула ад фашысцкай кулі на беларускай зямлі. Тады Даліна руж і Белавежская пушча парадняцца яшчэ мацней і свет для нас стане яшчэ багацейшым і раздольнейшым.

Вольфганг Фрэнкель — вядомы дзеяч бонскай юстыцыі—выкрыты як актыўны дзеяч гітлераўскай судовай машыны. На сумленні Фрэнкеля дзесяткі смяротных прыгавораў, на яго руках—кроў людзей, якіх ён, выслугоўваючыся перад фюрэрам, адпраўляў на эшафот.

Бонскі ўрад прыняў рашэнне рэкамендаваць прэзідэнту зняць Фрэнкеля з пасады і... «датэрмінова» адправіць на пенсію, якая вылічваецца сумай у 1600 з лішнім марак! (З газет).

АДЭНАЎЭР:—Атрымлівайце маркі і трымайце тую ж марку, пан Фрэнкель.
Мал. Ул. Бараноўскага.

СПЯВАЮЦЬ ВЕТЭРАНЫ ПРАЦЫ

Са сцэны гучыць старая рэвалюцыйная песня «Чырвоны сцяг». Па натхненню, з якім выконвае яе хор, адчуваецца: песня блізкая і дарагая сэрцу кожнага.

На сцэне — ветэраны працы, члены Мінскага клуба пенсіянераў. Для А. Крыловіч, Э. Грэйбо, І. Малышава, А. Лакціёнавай і многіх іншых занятні ў хоры даўно сталі патрэбай і важнай справай, без якой яны не ўяўляюць свайго ўдзелу ў грамадскім жыцці.

Хор ветэранаў выступаў на ўрачыстых вечарах, перад моладдзю на прадпрыемствах і ў навучальных установах, на піянерскіх зборах.

Трэба паслухаць, з якім захапленнем спявае хор «Смела, таварышы, ў ногу», «Варшавянку», любімыя песні Ільіча — «Вязень», «Кавалі». У рэпертуары калектыву таксама народныя песні, творы савецкіх кампазітараў.

В. КРОЗ.

СУСТРЭЛІСЯ ГЕРОІ КНІГІ

Кніга Ул. Лабанка «У баях за Радзіму», прысвечаная паказу партызанскай барацьбы супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, кніга дакументальная. Яе героі якія засталіся ў жывых, сёння знаходзяцца на фронце мірнай працы.

Твор былога партызанскага камандзіра палюбіўся чытачам.

Ці трэба здзіўляцца, што калі ў Чашніках аб'явілі аб сустрэчы герояў кнігі, сюды, на месца былых баёў, з усіх канцоў Беларусі з'ехаліся многія партызаны.

Злёт пачаўся з урачыстай цырымоніі ўскладання вянкоў да помніка загінуўшым героям і мітынгу. Потым удзельнікі сустрэчы перайшлі ў глядзельную залу раённага Дома культуры, каб абмяняцца думкамі аб кнізе свайго былога камандзіра.

Старшыня Чашніцкага райвыканкома В. Клачкова выступіла на канферэнцыі з дакладам. Следам за ёю на трыбуну падымаюцца былыя партызаны. Роздум пра лёс герояў праўдзівага апавядання чаргуецца ў іх выступленнях з успамінамі аб суровых днях вайны.

Былы камандзір атрада М. Дзятлоўскі, гаворачы аб раздзелах кнігі, прысвечаных «рэйкавай вайне», успомніў, як ён сам з групай у тры чалавекі ўзарваў воінскі эшалон і знішчыў каля дзвюх тысяч гітлераўцаў. Партызанскі ўрач К. Чэпік расказаў, як медыцынскія работнікі ратавалі жыццё параненых.

Нікога не здзівіла, калі былы партызан Шатыронак, па партызанскай мянушцы «дзед Талаш», сваю прамову гаварыў у вершах.

Гэта была хвалюючая сустрэча!

Пачуўшы, што ў Чашніках збіраюцца партызаны, з Масквы прыехаў былы камандзір разведатрада партызанскай брыгады Барыс Кларк. Той самы Кларк, які з некалькімі байцамі зрабіў легендарны рэйд у чатырыста кіламетраў па тэрыторыі, занятай ворагам, і вывеў на «вялікую зямлю» 180 сем'яў партызан. Той самы Кларк, бацька якога — забайкальскі партызан, паплечнік Лазо, стаў літаратурным героем другой кнігі — рамана «Даурыя» К. Сядых.

Сваю думку аб кнізе Ул. Лабанка «У баях за Радзіму» выказалі многія іншыя ўдзельнікі сустрэчы. Яны сведчылі: кніга ўдалая, такія кнігі патрэбны нам для выхавання моладзі.

Сустрэча герояў літаратурнага твора перарасла ў Чашніках у хвалюючую падзею грамадскага жыцця.

М. МАРЦІНОВІЧ.

У Брэсце, Брэсце...

Хто ведае, можа быць, у гэтай балетнай студыі зробяць свой першы крок у вялікі балет новыя Уланавы і Плісецкія? Ну, а калі не заглядаць у будучае, то галоўнае, у чым бачыць сваё прызванне Лідзія Іванаўна Меранкова — нязменны кіраўнік харэаграфічнага гуртка пры Брэсцкім доме піянераў — увесці дзяцей у свет цудоўнага, свет музыкі і танца, пластыкі і рытму. Амаль сто выхаванцаў у Лідзіі Іванаўны, пачынаючы ад самых маленькіх — першаклашак і канчаючы амаль дарослымі юнакамі і дзяўчатамі, для якіх тут адбылася сапраўдная сустрэча з мастацтвам, нарадзілася любоў да прыгажосці.

У НАШЫХ СЯБРОЎ

ВОДНЫЯ ПРАЦЭДУРЫ... ПАД ЗЯМЛЁЙ

Турыстам, якія прыязджаюць у Польшчу, звычайна паказваюць старыя саляныя капальні ў Вялічцы, якім ужо шмат соцен год. Усе застаюцца задаволены аглядам гэтых капальняў, дзе таленавітыя ўмельцы-гарнякі стварылі сапраўдныя музеі, цудоўныя падземныя азёры, высечаныя з солі пакоі з люстрамі і фігурамі.

Даўно было вядома, што ванны, прынятыя ў гэтых саляных капальнях, садзейнічаюць папраўцы хворых раматусам і астмай. Цяпер па рашэнню ўрада ў саляных капальнях у Вялічцы ствараецца падземны санаторый, дзе будуць лячыцца працоўныя краіны.

ГАЗЕТЫ Ў 124 КРАІНЫ

124 краіны свету чытаюць польскі друк. З Польшчы за мяжу пасылаецца 828 розных газет, часопісаў і іншых перыядычных выданняў, агульным тыражом больш 700 тысяч экземпляраў.

Толькі газету «Трыбуна люду» — цэнтральны орган Польскай аб'яднанай рабочай партыі — атрымоўвае больш 17 тысяч замежных чытачоў.

У вельмі многіх краінах добра ведаюць часопіс «Польшча», які выходзіць на розных замежных мовах. Штомесячна ў іншыя краіны высылаецца 200 тысяч экземпляраў гэтага часопіса.

КАНЦЭРТ З УДЗЕЛАМ 8 ТЫСЯЧ СПЕВАКОЎ

У Познані (Польшча) закончыўся другі Усепольскі фестываль хораў, у якім удзельнічала каля дзесяці тысяч спевакоў, якія прадстаўлялі больш 170 харавых калектываў краіны. Цэнтральным мерапрыемствам фестывалю быў канцэрт з удзелам 8 тысяч спевакоў.

У Польшчы амаль 500 харавых калектываў. За апошнія пяць год яны далі больш пяці тысяч канцэртаў.

ДЗВЕ ТЫСЯЧЫ ЛІТАР НА ПАШТОВАЙ МАРЦЫ

У Венгрыі жыве выдатны майстар мініяцюрнага пісьма Лаёш Эйхман. Ён напісаў адну з самых маленькіх кніжачак на свеце. У гэтай мікраскапічнай кніжачцы памерам 17×17 міліметраў на 43 маленькіх старонках ён змясціў 160.128 літар, ці 34 тысячы слоў.

Сапраўдным шэдэўрам з'яўляецца гісторыя венгерскай філатэліі, якую не так даўно закончыў Лаёш Эйхман. Тэкст гісторыі напісан на адваротным баку паштовай маркі і складаецца з 2000 літар.

Запісы Лаёша Эйхмана немагчыма чытаць няўзброеным вокам. А ён пры напісанні не карыстаецца ні акулярамі, ні лупай.

ТЫРАЖОМ БОЛЬШ 11 МІЛЬЁНАЎ

Румынія па ацэнцы ЮНЕСКО займае адно з першых месц у свеце па перакладах твораў сусветнай літаратуры. За апошнія 10 год румынскія выдавецтвы выпусцілі ў перакладзе звыш 9 тысяч назваў кніг агульным тыражом прыкладна ў 11.300 тысяч экземпляраў.

(ТАСС).

ДЛЯ ЮНЫХ ГЛЕДАЧОЎ

Спектаклем «Клоп» па п'есе Ул. Маякоўскага пачаў свае летнія гастролі ў Віцебску Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача. Тэатр прывёз з сабой восем работ.

Віцебскі глядач пазнаёміцца са спектаклямі па п'есах беларускага драматурга І. Козела «Папараць-кветка» і «Над хвалямі Серабранкі», лірычнай камедыяй Т. Ян «Дзе ты, Святлана?» і інш.

Маленькім гледачам будуць паказаны «Зайка-зазнайка» С. Міхалкова, «Казачны домік» М. Стэгліка. Вучні сярэдніх класаў прагледзяць спектакль па п'есе В. Белаазёрава «На граніцы». За час знаходжання ў Віцебску тэатр наладзіць выязныя спектаклі ў Полацк, Оршу і іншыя гарады вобласці.

У плане тэатра — творчыя сустрэчы з калектывамі прадпрыемстваў.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 08564.

Друкарня выдавецтва «Звязда».